

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ÇAMLICA-ALTUNİZADE-BAĞLARBAŞI TARİHSEL
ÇEVRESİ DEĞERLENDİRME VE ÇAMLICA'DA AHŞAP
BİR KÖŞKÜN KORUMA PROJESİ**

Mimar Eyüp Salih ELMAS

**FBE Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve-Restorasyon Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Neslihan SÖNMEZ (YTÜ)

İSTANBUL, 2005

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ŞEKİL LİSTESİ	v
ÇİZELGE LİSTESİ	vi
RESİM LİSTESİ.....	vii
ÖNSÖZ.....	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Çalışmanın Amacı	1
1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi	2
2. ÇAMLICA – BAĞLARBAŞI - ALTUNİZADE ALANINDA TARİHSEL GELİŞİM ve FİZİKSEL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	
2.1 Çamlıca Alt Bölgesi	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2.1.1 Çamlıca'nın Fiziksel ve Sosyo-Ekonomik Yapısının Değerlendirilmesi.....	4
2.1.2 Çamlıca'nın Tarihsel Süreç İçerisindeki Mimari Gelişimi.....	5
2.2 Bağlarbaşı Alt Bölgesi.....	7
2.2.1 Bağlarbaşı'nın Fiziksel ve Sosyo-Ekonomik Yapısının Değerlendirilmesi.....	7
2.2.2 Bağlarbaşı'nın Tarihsel Süreç İçerisindeki Mimari Değerlendirmesi	9
2.3 Altunizade Alt Bölgesi.....	11
2.3.1 Altunizade'nin Fiziksel ve Sosyo-Ekonomik Yapısının Değerlendirilmesi.....	11
2.3.2 Altunizade'nin Tarihsel Süreç İçerisindeki Mimari Gelişimi.....	13
2.4 Bölgede 20. Yüzyıl İtibariyle Yer Alan Önemli Yapılar	24
2.5 Bölgedeki Tarihi Yapıların Cephe Özelliklerine Göre İncelenmesi	27
2.5.1 Balkonlar.....	27
2.5.2 Çıkmalar.....	27
2.5.3 Pencereler.....	28
2.5.4 Kapılar	29
3. ÇALIŞMA ALANINDAKİ FİZİKİ ÇEVREYİ OLUŞTURAN MİMARİ ve İŞLEVSEL ANALİZLER	35
3.1 Kat Adetleri ve Yapım Sistemleri Analizi.....	35
3.1.1 Yapım Sistemleri Analizi.....	35
3.1.1.1 Betonarme Sistem.....	38
3.1.1.2 Kagir Sistem.....	39
3.1.1.3 Ahşap Sistem.....	42
3.1.1.4 Restorasyon Sonrası Betonarme Sistem.....	44
3.1.2 Kat Adetleri.....	47
3.2 Yapı Fonksiyon Analizleri.....	49
3.3 Mekansal ve Çevresel Ögelere Göre Analiz.....	52
3.4 Tarihi Yapıların Değerlendirme Analizi.....	62

4.	ÇAMLICA'DA AHŞAP BİR KÖŞK	66
4.1	Köşkün Mevcut Mimari, Yapısal ve Malzeme Özellikleri.....	66
4.2	Köşk Genelinde Meydana Gelen Bozulmalar	122
4.3	Restitüsyonlar.....	127
4.4	Koruma-Restorasyon Sorunları ve Önerileri.....	135
4.4.1	Yapının Korunması Gerekli Değerleri, Temel Koruma Yaklaşımı.....	135
4.4.2	Yapının Özgün İşlevi, Verilebilecek Yeni İşlevler ve Sorunları; İrdeleme.....	138
4.4.3	Restorasyon Teknolojisi Seçimi.....	139
5.	SONUÇ.....	148
	KAYNAKLAR.....	149
	EKLER	151
Ek 1	Çamlıca'da Ahşap Köşkün Rölöve Projesi	153
Ek 2	Çamlıca'da Ahşap Köşkün Restitüsyon Projesi	168
Ek 3	Çamlıca'da Ahşap Köşkün Restorasyon Projesi	184
Ek 4	Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı Tarihsel Çevresi Envanter Numarataj Haritası	200
Ek 5	Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı Tarihsel Çevresi Sivil Yapı Envanter Fişleri ...	201
Ek 6	Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı Tarihsel Çevresi Dini Yapı Envanter Fişleri....	317
	ÖZGEÇMİŞ.....	325

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2.1	Çalışma alanının 2005 tarihli haritası 15
Şekil 2.2	Boğaziçi ve çalışma alanı çevresi 1923 tarihli haritası (Haşkan, 2001) 16
Şekil 2.3	Boğaziçi ve çalışma alanı tarihi haritası (Eldem, 1994) 17
Şekil 2.4	Altunizade’de tarihte var olan önemli yapılar krokisi (Haşkan, 2001)..... 24
Şekil 2.5	Millet bahçesi çevresinde tarihi köşklerin konum krokisi (Haşkan, 2001) 26
Şekil 3.1	Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel çevresi yapıları yapım sistemleri grafik gösterimi 36
Şekil 3.2	Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı tarihsel çevresi kat adetleri ve yapım sistemleri analizi 37
Şekil 3.3	Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel çevresi yapıların kat adetleri grafik gösterimi 48
Şekil 3.4	Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel çevresi yapıları fonksiyon tipleri grafik gösterimi 50
Şekil 3.5	Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı tarihsel çevresi yapıların fonksiyon analizi... 51
Şekil 3.6	Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı tarihsel çevresi mekansal ve çevresel öğelere göre analiz 61
Şekil 3.7	Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel yapıları değerlendirme sonuçları grafik gösterimi 63
Şekil 3.8	Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı tarihsel çevresi değerlendirme analizi 65
Şekil 4.1	Ahşap korkuluk detayı 133
Şekil 4.2	Ferforje korkuluk detayı 133
Şekil 4.3	Beta yöntemi (Tam, 1996) 141
Şekil 4.4	Çürüyen kiriş ucunun yeni ahşap ile değiştirilmesi (Tam, 1996) 142
Şekil 4.5	Çelik putrel yardımıyla kiriş ucunun sağlamlaştırılması (Tam, 1996) 142
Şekil 4.6	Bel vermiş kirişin çelik levhalarla sağlamlaştırılması (Tam, 1996) 143
Şekil 4.7	Duvar yüzeyinden ayrılmış kireç harçlı sıvanın onarımı (Tam, 1996)..... 145

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 2.1	Cephenin balkon konumuna göre biçimlenişi..... 30
Çizelge 2.2	Çıkmalı yapılarda cephe biçimlenişi..... 31
Çizelge 2.3	Pencerelerin biçimlerine göre değerlendirilmesi 32
Çizelge 2.4	Giriş kapılarının biçimlerine göre değerlendirilmesi..... 33
Çizelge 2.5	Çıkmaların biçimlerine göre değerlendirilmesi 34
Çizelge 3.1	Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel çevresi yapıları yapım sistemleri sayısal değerleri 36
Çizelge 3.2	Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel çevresi yapıların kat adetleri sayısal değerleri 48
Çizelge 3.3	Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel çevresi yapıların fonksiyon tipleri sayısal değerleri 50
Çizelge 3.4	Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel yapıları değerlendirme sonuçları sayısal değerleri..... 63
Çizelge 4.1	Köşk genelindeki iç mekan bozulmaları..... 122
Çizelge 4.2	Köşk genelinde cephelerde meydana gelen bozulmalar 124

RESİM LİSTESİ

	Sayfa
Resim 2.1	1937 yılı Altunizade-Koşuyolu hava fotoğrafı (Alman Fotoğraf Evi) 18
Resim 2.2	1937 yılı Altunizade-Koşuyolu hava fotoğrafı (Alman Fotoğraf Evi) 19
Resim 2.3	Çamlıca'dan hava fotoğrafı 1970'li yıllar (Eldem, 1994) 20
Resim 2.4	Çamlıca'dan hava fotoğrafı yakın plan (Eldem, 1994)..... 21
Resim 2.5	Cumhuriyet öncesi çalışma alanının görünümü (Gülersoy, 1982) 22
Resim 2.6	1970'lerdeki çalışma alanının görünümü (Gülersoy, 1982) 23
Resim 3.1	Çalışma alanından betonarme sisteme örnek 38
Resim 3.2	Çalışma alanından betonarme sisteme örnek 39
Resim 3.3	Kağır yapım sistemine örnek 40
Resim 3.4	Kağır yapım sistemine örnek 41
Resim 3.5	Kağır yapım sistemine örnek 41
Resim 3.6	Ahşap yapım sistemine örnek 43
Resim 3.7	Ahşap yapım sistemine çalışma alanından örnek 44
Resim 3.8	Çalışma alanından ahşap yapım sistemine örnek..... 44
Resim 3.9	Restorasyon sonrası betonarme sisteme örnek(Sürre Emine Evi)..... 46
Resim 3.10	Restorasyon sonrası betonarme sisteme örnek(İsmail Zühtü Paşa Köşkü) 46
Resim 3.11	Bağlarbaşı-Kısıklı Caddesi no: 21 52
Resim 3.12	Çamlıca-Kısıklı Caddesi no: 128 53
Resim 3.13	Bağlarbaşı-Nuhkuyusu Caddesi no: 3..... 53
Resim 3.14	Bağlarbaşı-Allame Caddesi no: 77 54
Resim 3.15	Bağlarbaşı-Nuhkuyusu Caddesi no: 365..... 54
Resim 3.16	Bağlarbaşı-Allame Caddesi no: 89 55
Resim 3.17	Bağlarbaşı-Nuhkuyusu Caddesi no: 375..... 55
Resim 3.18	Bağlarbaşı-Hacı Murat Sokak no: 111 56
Resim 3.19	Altunizade-Abdulaziz Av Köşkü 56
Resim 3.20	Bağlarbaşı-Nuhkuyusu Caddesi no: 399A..... 57
Resim 3.21	Bağlarbaşı-Nuhkuyusu Caddesi no: 323..... 57
Resim 3.22	Altunizade-Fahrettin Kerim Gökay Caddesi no: 1 58
Resim 3.23	Bağlarbaşı-Selamet Sokak no: 97 59
Resim 3.24	Bağlarbaşı-Fırıncı Rüstem Sokak no: 143 59
Resim 3.25	Bağlarbaşı-Karamanoğlu Sokak no:37B..... 60
Resim 3.26	Altunizade-Abdulaziz Av Köşkü 64
Resim 3.27	Altunizade-Kısıklı Caddesi no: 23..... 64
Resim 4.1	Küçük Çamlıca Caddesi'nden yapıya bakış 66
Resim 4.2	Sol yan cephe görünüşü 67
Resim 4.3	Kağır bodrum kat beden duvarları 68
Resim 4.4	Ahşap karkas sistemi görünüşü..... 69
Resim 4.5	Ahşap karkas ve kağır duvar geçiş detay görünüşü 69
Resim 4.6	Çatının genel görünüşü 70
Resim 4.7	Saçak çıkmasının yapıyla ilişki..... 71
Resim 4.8	Saçak çıkması köşe detayı 71
Resim 4.9	Saçak altı görünüşü 72
Resim 4.10	Saçak alın profili detay görünüşü 73
Resim 4.11	Bodrum kata giriş kapısı 74
Resim 4.12	Bodrum kat duvar nişi..... 75
Resim 4.13	BK01 ve BK02 no'lu odaların ortak duvarı..... 76
Resim 4.14	BK02 no'lu odanın çift kanatlı kapısı 77
Resim 4.15	BK01 ve BK02 no'lu odaların 100*100 cm'lik pencereleri 78
Resim 4.16	BK03 no'lu odaya geçiş boşluğuna BK03'den bakış 79

Resim 4.17	BK03 no'lu odaya geçiş boşluğuna BK02'den bakış	79
Resim 4.18	Bodrum kat merdivenlerinin üstten görünüşü.....	80
Resim 4.19	Bodrum kat merdiven basamağı detay görünüşü.....	81
Resim 4.20	BK03 no'lu mekanın genel görünüşü	81
Resim 4.21	Yapıdaki kagir duvarların günümüzdeki sıva ve döşeme kaplama durumu	82
Resim 4.22	Bodrum kat ahşap tavan kaplamalarının durumu	82
Resim 4.23	Bodrum kat ahşap tavan kaplamalarının durumu	83
Resim 4.24	Giriş merdivenleri basamak detayı	84
Resim 4.25	Beyaz mermer kaplamalı giriş merdiveni genel görünüşü	84
Resim 4.26	Giriş kapısı	85
Resim 4.27	Giriş kapısının sökülen üst kısmına çakılan tahtaların durumu	86
Resim 4.28	ZK03 no'lu odadaki zemindeki kot farkının görünüşü.....	86
Resim 4.29	ZK03 no'lu odadan diğer odalara giriş kapıları	87
Resim 4.30	Giyotin ahşap pencereler.....	88
Resim 4.31	Giriş aksı çıkması sağ yan görünüşü.....	89
Resim 4.32	Giriş aksı çıkmasının sol yan görünüşü	90
Resim 4.33	Ahşap döner merdivenin üstten görünüşü.....	91
Resim 4.34	Ahşap merdivenin önden görünüşü	92
Resim 4.35	Merdiven evi çıkmasının görünüşü.....	93
Resim 4.36	Merdiven evindeki 93/300cm'lik pencereler	93
Resim 4.37	Ahşap merdiven korkuluklarının mevcut hali.....	94
Resim 4.38	Ahşap merdiven korkuluğunun modül detayı.....	95
Resim 4.39	ZK04'den bahçeye çıkış kapısı boşluğu görünümü.....	96
Resim 4.40	ZK04'teki ahşap pencere	97
Resim 4.41	ZK05 no'lu oda wc mekanı.....	98
Resim 4.42	Müştemilat	99
Resim 4.43	ZK09 no'lu mekan (Müştemilat)	99
Resim 4.44	ZK01 no'lu oda genel görünümü	101
Resim 4.45	ZK02 ve ZK03 no'lu odaların genel görünümü	102
Resim 4.46	ZK02 no'lu oda pencere düzeni	102
Resim 4.47	ZK05 no'lu wc genel görünüşü.....	103
Resim 4.48	ZK03 no'lu odadan ZK06-07-08 no'lu odalara bakış.....	104
Resim 4.49	ZK08 no'lu oda genel görünüşü	104
Resim 4.50	ZK07 no'lu odaya genel bakış	105
Resim 4.51	ZK07 no'lu odanın karkası bozulan duvarı	106
Resim 4.52	Merdiven evine ve 1K03 no'lu odaya bakış	107
Resim 4.53	Merdiven evinin yanındaki 1K06-wc mekanı.....	108
Resim 4.54	1K05-wc mekanında tavana bakış	109
Resim 4.55	1K04 no'lu odanın pencere düzeninin cepheden görünüşü	110
Resim 4.56	1K04 no'lu odanın pencere düzeninin içerden görünüşü	110
Resim 4.57	1K04'te giriş aksının sol yanına açılan pencere boşluğu.....	111
Resim 4.58	1K04'te giriş aksının sağ yanına açılan pencere boşluğu	112
Resim 4.59	1K01 no'lu odaya bakış	113
Resim 4.60	1K03'ten 1K01 ve 1K05 no'lu mekanlara genel bakış.....	114
Resim 4.61	1K02'den ön bahçe tarafına bakış.....	115
Resim 4.62	1K02 no'lu odadan sol yan bahçe tarafına bakan duvara bakış.....	116
Resim 4.63	1K03'ten 1K10 no'lu odaya genel bakış	117
Resim 4.64	1K03'ten 1K09'un olduğu mekana bakış	117
Resim 4.65	Sağ yan cephe görünüşü.....	118
Resim 4.66	Ahşap döşeme kirişleri ve 125*12,5 cm ahşap döşeme kaplamaları.....	119
Resim 4.67	Ahşap döşeme kirişleri ve 125*12,5 cm ahşap döşeme kaplamaları.....	120

Resim 4.68	Ahşap tavan kaplamalarına örnek	120
Resim 4.69	Kat silmesi detay görünüşü	121
Resim 4.70	Ön cephe görünüş	125
Resim 4.71	Sol yan cephe görünüş	125
Resim 4.72	Sağ yan cephe görünüş	126
Resim 4.73	Bodrum kattan çıkış merdiven evindeki pencerenin mevcut durumu	128
Resim 4.74	Mevcut tablalı kapı görünüşü	129
Resim 4.75	Dönem yapılarından bir örnek	130
Resim 4.76	Dönem yapılarından bir örnek	131
Resim 4.77	Merdiven ahşap korkuluğu	132
Resim 4.78	Dönem yapılarından bir örnek	134
Resim 4.79	Giyotin pencere	135
Resim 4.80	Binadan böcek ve mantarlı bir bölge	146

ÖNSÖZ

Tez çalışmamı Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı kent dokusu üzerinde tercih etmemin nedeni dokunun yeni bir yüz kazanıyor olmasıdır. 1970'li yıllara kadar Çamlıca ve Altunizade çevresinde bahçe içerisinde sayfiye köşkleri, Bağlarbaşı semtinde ise bitişik düzende kentsel siluet veren tarihi ahşap evler vardı. Günümüzde ise ticari fonksiyonun bölge genelinde yüksek değerlerde olması bölgenin çehresini değiştiriyor. Yani bölgede kentsel dönüşüm mevcut.

Çalışma alanımı kentsel dönüşümün en hızlı gerçekleştiği ve her yeni politik sürecin etkilerinin rahatlıkla izlenebildiği Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı ana arteri üzerinde seçtim.

Tez çalışmamın bölgedeki dönemsel değişimleri fiziki, sosyo-ekonomik yönden ifade edebilecek analiz ve raporlamalarla anlam kazanmasına ve sonraki çalışmalara kaynak teşkil etmesine dikkat ettim.

Çalışmam boyunca engin bilgi ve birikimlerini benimle paylaşan danışmanım Prof. Dr. Neslihan SÖNMEZ Hocama, İ.B.B harita bölümü çalışanlarına, manevi desteğini her zaman hissettiğim aileme ve destekçim, hayat arkadaşım Feyza Elmas'a teşekkür ederim.

ÖZET

IV. Murat döneminden 20. yy son çeyreğine kadar Anadolu yakasının sayfiye yerleri arasında kalan Çamlıca çevresi, toplumun önde gelenlerinin köşklerinin yer aldığı mekandı. 1973'te Boğaz köprüsünün inşa edilmesiyle ticaret yapılarının imar edilmesi, tarihi köşklarinde ticaret amaçlı kullanılması bölgenin çehresinin değişmesine neden olmuştur. 1993 yılında Capitol Alışveriş Merkezi'nin açılmasıyla bölge önemli ticaret merkezlerinden biri haline gelmiştir.

Çalışma alanlarından-Bağlarbaşı da bu değişimden nasibini almıştır. Bölgede, geçmişte Ermenilerin ikamet ettikleri bilinmekteyken günümüzde sayıları bir hayli azdır. Bağlarbaşı'nda paralel konumlanmış Ermeni kiliselerinin bulunması ve çevresindeki yapıların Türk Ev tipolojisinden farklılıklar göstermesi de azınlık varlığını doğrulamaktadır.

Bölgenin tarih içerisindeki ve günümüzdeki konum-durum karşılaştırmasını daha rahat ortaya koyabilmek için; yapı fonksiyon analizi, yapı sistemleri analizi ve mekansal çevresel değerlendirme analizi yapıldı. Son olarak da tarihi yapıların özgünlük durumlarını ifade eden analiz çalışması yapıldı. Analizler bize çalışma alanının üç ayrı, fakat birbirine yakın kentsel doku oluşturduğunu gösterdi:

- Çamlıca,
- Altunizade,
- Bağlarbaşı alt bölgesi.

Çamlıca, geçmişte bahçe içinde köşkların var olduğu sayfiye bir semtken, günümüzde şehircilik ve mimari açıdan olumlu yapıların yer aldığı konut alanıdır. Altunizade de, yine bir sayfiye semtken; Boğaziçi Köprüsü'nün trafik yoğunluğunu karşılamak için açılan kavşaklar ve yollar semtin kent dokusunu yok etmiştir. 1990'lı yıllar itibariyle betonarme 4-5 katlı yapılar hızla yapılmaya başlanmıştır. Ana artere yakın kısımlar ticaret alanı, iç kısımlar ise konut alanıdır (Capitol Alışveriş Merkezi'nin bölgeye eşik oluşturduğu gözlenir). Bağlarbaşı da ana arterde ticaret, iç kısımlarda ise konut ağırlıklı yerleşmenin olduğu, çoğunlukta restorasyon uygulamalarının yanlış uygulandığı bir alt bölgedir.

- Eski binanın üzerine yeni katlar çıkmak
- Eski bina fasadını alt katlarda uygulayıp üst katlarda aykırı cephe oluşturmak gibi.

Bölge genelinden tespit ettiğimiz kültür varlıklarını, yapıya ait genel ve mimari bilgi verilmesi, yapının korunma durumu ve korunmasına ilişkin öneriler ve mevcut halini tanımlayan fotoğrafla envanter fişi formatında tanımladık.

Kentsel dokuyu daha fazla tahribattan kurtarmak, bakış açısını değiştirmek için; ahşap bir yapıya ait koruma projesi oluşturuldu. Yapının rölöve, restitüsyon projeleri hazırlandı. Rölöve ve restitüsyon yardımıyla koruma-restorasyon projesi tamamlandı. Yapının konumu ve durumu sebebiyle daha az yıpratıcı ve bakımının daha düzenli yapılabileceği ihtimali göz önünde bulundurularak konut olmasına karar verildi.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Koruma, Restorasyon, Çamlıca, Bağlarbaşı, Altunizade.

ABSTRACT

Çamlıca was one of the summer houses site that started from 4th Murat period to the last quarter of 20th century. Members of the site were very important people according to the period. After the construction of first Bosphorus Bridge, sites facade was changed. Majority of the old buildings used as a trade center. In 1993 after the Capitol Shopping Center was constucted, site strated to be a important place for firms in Anatolian Continent.

Other studying site-Baglarbaşı; was a establishment area of Armenian Minorities. We can easily understand that from the old Armenian churches. Minorities culture effected the building styles. In that area building styles have some differences from the typical Turkish Houses.

To criticize the position and situation relations of site in today and yesterday conditions. In criticism we analysed such topics:

- Building function analysis
- Building layer numbers analysis
- Construction technique analysis
- Environmental utilization analysis
- Old buildings originality analysis

According to the analysis; we saw that our studying areas are so similar of the establishment. After 1990's buildings were rapidly constructed with reinforce system as 1-5 layered. When we look the establishment scatter of the closer parts of E-5 road, trade centers established, the other parts are house establishment area. Capitol Shopping Center is a important threshold for functional establishments. In Baglarbaşı studying area trade centers are nearer to the main road, houses are near mid roads. At the same time old buildings are restored far away from the restoration criterieas such as:

- Reinforced constructions with imitation of wooden facades
- To build more layers above original buildings

We catagorized the cultural heritages. Categorization method is: main knowledge, architectural knowledge, orginalities and restoration advices of cultural heritages.

Then we chose a old building to be a restoration example in studying area. For this example we prepared the registration, restitution and restoration projects.

Key words: Cultural Heritage, Rehabilitation, Restoration, Çamlıca, Baglarbaşı, Altunizade

1.GİRİŞ

1.1 Çalışmanın Amacı

Geçmişten günümüze ulaşan ve korunacak özellikleri olan yapılar, insanlığın ortak mirası kabul edilmektedir.

İletişim faktörü kullanılarak kültür varlığının bulunduğu kent ve çevresi zaman içinde değişim geçirmektedir. Kentsel değişim, bir çok etmene bağlı olarak yaşamın her anı ve alanında sürekli devinim özelliğine sahip bir süreçtir. Bu süreçte ortamı hazırlayan aktörler kent yaşamını paylaşan ve üreten bireylerdir. Bu unsurlar dikkate alındığında mimari ürün, sürekli değişim halindeki yaşam biçimiyle birebir karşı karşıyadır. Bu neden-sonuç ilişkisi, mimarlığın toplumsal ve kültürel boyutlarına işaret etmektedir.

İstanbul gibi uygarlıklar müzesi olan bir şehirde kentsel tehditler bir hayli artmış; aktörler arası iletişim ve etkileşim kurgulanmadıkça tehditlerin ürkütücü boyutlara geleceği gözükmemektedir. Bunun önlenmesi için, merciiler-yönetimler ve sivil toplum bütünleşme biçimleri arayışı içinde olması gerekmektedir.

“Modernleşme” tanımında William Morris katılım düşüncesinin özünü şu ifadeyle iletmemektedir: “Hizmetinde çalıştığımız zanaat, bütün herkesin katılabileceği ve bütün insanları daha iyi kılmaya yarayan bir güzel iştir ve gerçeklik şudur ki, bu güzel işe bütün herkes katılmadığı takdirde tek tek hiç kimse katılmaz sayılmaz. Belki de burada sanayi uygarlığıyla ve modern mimarlık arasında derin bir bağ kurulmaktadır...” (İncedayı, 2004/12, s. 61).

Toplumun demokratikleşmesi ve bireyin yönetim birimleriyle (merkezi, yerel) ilişkilerinin düzenlenmesi için doğru bir yaklaşımdır. Bütüncü bakış ve politika, yapılı çevrenin kimliğini koruyabilmesi sürecinde önem taşır.

Bu tez çalışmasında İstanbul Anadolu yakasının sayfiye semtlerinden Çamlıca ve çevresinin, tarihi, estetik, mimari değerlerin önemi vurgulanarak var olmuş ve bugün var olan kimliği vurgulanmak istenmiştir. Bunun içinde öncelikle çalışma alanındaki korunması gereken yapılar tanımlanmış ve korunacak değerleri bir düzen içerisinde ortaya koyulmuştur. Korunacak kültür varlıklarına koruma için genel öneriler hazırlanmış. Çalışma alanından da bir yapı seçilerek koruma projesi hazırlanmıştır. Koruma projesinin hazırlanmasındaki amaç bölge geneline örnek teşkil etmesidir.

1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

İstanbul'un Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı semtlerinin fiziksel, tarihsel, sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı ile birlikte tarihsel süreç içerisindeki mimari gelişim ve dönüşümü incelenmiştir. Kent genelinde Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı semtlerinin karakteri tez hazırlama sürecinde analizler yardımıyla araştırılarak semt dokusu tespit edilmiştir:

- Kat adetleri ve yapım sistemleri analizi
- Yapı fonksiyon analizleri
- Mekansal ve çevresel öğelere göre analiz
- Tarihi yapıların değerlendirme analizi

Sonucunda kentin son otuz yılda Boğaziçi köprüsünün açılması, ticaret yapılarının bölgede yoğunlaşmaları sebebiyle kentsel değişim geçirdiği sonucu ortaya çıkmıştır. Bölgeye ait bir yapı üzerinde de yapı ölçeğinde pilot bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu yapının rölöveleri, restitüsyon ve restorasyon öneri çalışmaları yapılmış, koruma ve restorasyon ilkelerine bağlı olarak çağdaş yaşam koşullarını sağlayabilecek yeni kullanım önerisi getirilmiştir. Sonraki çalışmalarda kaynak teşkil etmesi için bölgedeki korunacak anıtsal kültür varlıkları için envanter fişleri hazırlanmıştır.

Bu çalışmada bölgenin tarihi ve mimari yönden gelişimini saptayabilmek için kütüphane çalışması yapılmış, mevcut kaynaklar incelenmiştir. Kütüphane çalışmasının yanında bölge halkıyla ve bölgede restorasyon uygulaması yapan Mimar Asuman DİVAN ile irtibat kurarak görüşlerinden yararlanılmıştır. Bölgenin mevcut durumuyla ilgili 1/1000 ölçekli fotogrametrik haritaları analiz sürecinde altlık olarak kullanılmıştır. Ve çeşitli kaynaklardan elde edilen hava fotoğrafları (Resim 2.1, 2.2, 2.3, 2.4), haritalar yardımıyla bölgenin dünü-bugünü izlenmiştir (Şekil 2.1, 2.2, 2.3). Fiziksel ve sosyo-ekonomik durumu saptayabilmek için saha çalışmaları-analizler yapılmış, analizler sonucunda korunması gerekli mimari örnekler tespit edilmiştir. Tarihi yapılar tek tek incelenmiş, saptanan bilgiler fotoğraflarla belgelenmiştir. Tarihi yapılar ile ilgili envanter çalışması yapılmış; yapının tarihi, mimari özellikleri, müdahale boyutları hakkında bilgi verilmiş ve koruma önerileri geliştirilmiştir.

Bölge genelinden seçilen Çamlıca tepesindeki ahşap yapının mimari değerleri tespit edilmiştir. Yapıyı çözümleyebilmek için rölövesi alınmış, restitüsyon ve koruma-restorasyon önerileri oluşturulmuştur.

Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı kentsel değişim sürecinin hızlı seyrettiği; İstanbul alt bölgelerinden bazılarıdır. Bu çalışmada da değişim olgusunun aslında:

- sosyal
- psikolojik
- kültürel
- politik
- ekonomik
- felsefe

gibi etmenleri bir arada barındıran makro ölçekten mikro ölçeğe uzanan bir süreç bütünü olduğu doğrulandı. Bu faktörler de dönüşüm aktörleri arası iletişim; kent yenilenmesi sorunları ve çözüm önerileri, alt yapısı ve günümüz yasa taslakları ışığında koruma kararlarının bir an önce alınıp hayata geçirilmesi gerektiği kararını bir kez daha doğruladı.

2. ÇAMLICA – BAĞLARBAŞI - ALTUNİZADE ALANINDA TARİHSEL GELİŞİM ve FİZİKSEL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

2.1 Çamlıca Alt Bölgesi

2.1.1 Çamlıca'nın Fiziksel ve Sosyo-Ekonomik Yapısının Değerlendirilmesi

Çamlıca Anadolu yakasında, Üsküdar yerleşmesinin dört kilometre doğusunda, İstanbul'un iki ünlü tepesinin bulunduğu semttir. Çamlıca İstanbul planlama çalışmalarında her zaman yer almış olup, tepeler ve çevresini koruma planları hazırlanmıştır. Ancak çeşitli nedenlerle koruma planları onaylanıp uygulamaya geçilememiştir. 1973'te kullanıma açılan Boğaziçi Köprüsü'ne bağlı çevre yolu Çamlıca yakınlardan geçmiş, bir takım iç yol bağlantıları sayesinde Çamlıca tepelerine ulaşmak daha kolaylaşmıştır (Aysu, 1993, cilt 2, s.464-469).

II. Mahmut reformları sonrası şehre gelen yabancıların izin ve ruhsat gibi hukuki engelleri aşılmıştır. Yabancıların misafir olarak geldikleri semte ait doküman sayısı da dolayısıyla bir hayli artmıştır (Gülersoy, 1982, s.7).

İstanbul'un Adalar, Beyoğlu gibi bazı semtleri edebiyata daha geç dönemlerde yansımışken; Çamlıca yüzyıllar boyunca, özellikle şiirde iz sürmüştür. Semtin güzelliği, temiz havası, bitki örtüsü edebiyata esin kaynağı olmuştur. “Çamlıca'nın güzel mevsimleri, gittikçe yaklaşan bir musiki gibi gelen ilkbaharı ile, gittikçe uzaklaşan bir çalgı gibi geçen sonbaharıdır” (Abdülhak Şinasi Hisar, s.11-124). Abdülhak Şinasi Hisar'dan Yahya Kemal Beyatlı'ya, hatta Orhan Veli'den Özdemir Asaf'a, Çamlıca bir huzur, dinlenme köşesi, temiz hava alma bucağıdır. Ahmet Hamdi Tanpınar varlıklı köşk hayatını, Beş Şehir'de: Yüzyılın başlangıcında, “Akdeniz'in bir İslam çevresinde zevk, sanat içinde yaşamak isteyen zenginleri” İstanbul'a gelmişler; Çamlıca'da, Boğaziçi'nde sonraları da Kadıköy'ün bahçelik semtlerinde oturmuşlardır diyerek dile getiriyor (İleri, 1993, cilt 2, s.465).

Türk şehirlerinde olduğu gibi Çamlıca sosyal hayatında da idare ve yardımlaşma daimi titizlikle yürütülmüştür. Semtte mütevazı orta halli ailelerin yanında büyük konaklarda zengin halkında yaşadığı kaynaklardan öğrenilmektedir. Genelleme yapılırsa geçmişte ve günümüzde semtin sosyal yapısını zengin kitle oluşturur. Günümüzde semtteki arsaların rayiçlerinin İstanbul geneline oranla yüksek olması, yeni inşa edilen yapıların mimari değerlerinin daha özenle ortaya çıkıyor olması semtin tarihten gelen kimliğini ve önemini kaybetmediğini ispatlamaktadır. Kısıklı Caddesi, Alemdağ ve Bulgurlu Caddeleri Ümraniye-Altunizade ulaşım ana arteri olması sebebiyle ticaret amaçlı yapılar yoğunluktadır. Diğer mevkilerde ise konut yapıları ağırlıklıdır. Yapıların kat sayıları da 3-4 kadardır.

Çamlıca genelinde yapıların inşa tarihleri yapım tekniğini belirlemektedir. 20. yy'den önceki yapılar ahşap, sonrakiler ise yarım kagir inşaattır. Tamamen kagir inşaat bahçe duvarlarında veya yangın duvarlarında teknik olarak tercih edilmiştir.

Çamlıca semtinde tarihten günümüze en çok ön plana çıkan Kısıklı Meydanıdır. Kısıklı Meydanı, Çamlıca tepesine çıkan yolun başındaki meydandır. Türkçe de kayalar arasından sızan kaynak suyuna kısıklı denir. Burada sertlik derecesi 2 olan Kısıklı Suyu'nun kaynağı ve çeşmesi vardır. Semt adını Kısıklı Suyu'ndan almıştır. Kısıklı Çeşmesi'nin üstünde Kısıklı Camii bulunur (www.uskudarim.com/modules.php?name=uskudar&file=semtler). Türk şehirlerine Avrupa kentlerine nazaran önemli bir üstünlük veren bir husus, bol akar su ile donanmış olmalarıdır. Bunun göze çarpan belirtisi, köşe başlarındaki ve avlulardaki şadırvanların çeşmelerin bolluğudur (Eldem, 1987, cilt 3, s.261). Kısıklı çeşmesi, Tomruk ve Büyük Çamlıca suları bu geleneğin Çamlıca'daki temsilcileridir. Kısıklı Meydanı tarihi camisi, meydan çeşmesi ve çevresindeki bitişik nizam ahşap evleriyle tarihi meydan etkisini günümüzde de devam ettirmektedir. Meydana yakın olan tarihi yapıların restorasyonu son yıllarda hız kazanmıştır. Restorasyonu yapılan yapılar ticaret amaçlı kullanılmaktadır. Meydandaki çeşme yanındaki yüksek duvarların arasında görünmez haldeydi, Üsküdar Belediyesi çeşmenin yanındaki duvarları geriye çekerek çeşmeyi ön plana çıkarmıştır. Bulgurlu Caddesi semtin tarihi kimliğini ortaya koyan ahşap evleriyle kentsel silüet vermektedir. Kısıklı Büyük Çamlıca Caddesi ve Küçük Çamlıca Caddesi üzerindeki yapılar yüksek bahçe duvarlarının gerisinde kendi içinde mahrem yaşamayı tercih etmektedir.

2.1.2 Çamlıca'nın Tarihsel Süreç İçerisindeki Mimari Gelişimi

Osmanlı döneminde tepeler ilk olarak IV. Murat (1623-1640) zamanında kullanılmıştır. Eski ve Yeni Çamlıca adlarıyla bahsedilen iki mesire yerinde bazı köşklerin ve Büyük Çamlıca'da Bağ-ı Cihan adlı bir ahşap kasrın yaptırılmasıyla, 17. yy'de Çamlıca sayfiye olarak kullanılmaya başlanmıştır. IV. Mehmet'in de aynı yüzyılda, Çamlıca'ya bir ahşap saray ile, tepelerdeki doğal su kaynaklarının akıtıldığı Büyük ve Küçük Çamlıca suları denilen çeşmeleri yaptırdığı bilinmektedir. Çamlıca tepelerinin bir sayfiye yeri olarak seçilmesinin sebebi Boğaziçi ve İstanbul panoramasının en rahat seyredildiği yer olmasıdır. 18. yy'de halen bahçelik niteliğini sürdürmesi, şehre uzak olmasındandır. 18. yy'nin sonlarında ve 19.yy'nin başlarında III. Selim (1789-1807) ve II.Mahmut (1808-1839) zamanında, Çamlıca ve çevresi köşkle donanmaya başlanmıştır. 1821'de II. Mahmut'un Sarıkaya mevkiinde Sürur-abad adını verdiği bir hünkar kasrı yaptırdığı ve ablası Esmâ Sultan'a hediye ettiği, kendisinin de özellikle yaz mevsiminde sık sık bu kasra mehtap seyrine geldiği, ömrünün son

günlerini bu köşkte geçirdiği bilinmektedir (Aysu, 1993, s.464-469). Esmâ Sultan adına yapılmış olan köşkün yerinde Ayverdi “Değil saray, yüzlerce insanın karnını doyuran mutfaklardan da eser kalmamıştı. Bostan ağzı gibi derinlemesine çukur, büyük bir tonoz binacık ile geniş bacasından başka tek bir iz bulunmuyordu. Bu ocağın içinde de yardıma muhtaç dul bir kadın barınırdı ki burası orta boy bir salon kadar ancak genişti. İçine tek basamakla inilir, duvarları da ayna gibi parlardı, camdan bir kapısı vardı.” diyerek söz etmektedir (Ayverdi, 2003, s.31).

İlk daimi iskan, 19. yy’de Büyük Çamlıca ile Üsküdar arasında Tophanelioğlu Çeşmesi çevresinde gerçekleşmiştir. Bu çevrede en meşhur bağ köşkü Gümrükçü Osman Paşa’ya aittir. Bundan başka Koşuyolu üstünde bulunan Ragıp Bey Bağı’nın 300’den fazla kiraz, vişne vb. meyve ağaçlarına sahip olduğu bilinmektedir.

Küçük Çamlıca Nişantaşı’nda, Servili Selim Paşa’nın köşkü de söz edilmeye değer bir yapıdır. Çamlıca, Şirket-i Hayriye’nin kuruluşundan sonra 19.yy’nin ikinci yarısında Abdülaziz döneminde çok canlanmış, özellikle II. Abdülhamit’in son yıllarına kadar bu canlılığını korumuştur.

1864’te “Çamlıca Yolu Komisyonu” adıyla kurulan bir komisyon Küçük Çamlıca’dan Büyük Çamlıca’ya doğru yer yer çok geniş olan bir cadde açmıştır. Bu dönemde Abdülaziz’in sık sık kalabalıklarla buradan geçtiği, Çamlıca’ya gittiği; halkın akşam üstleri Büyük Çamlıca’dan Küçük Çamlıca’ya yürüyüp akşam güneşini seyretmesinin moda haline geldiği bilinmektedir.

1867-1870 arasında Kısıklı yolu üzerinde Bağlarbaşı civarındaki yeşil alan şimdiki adıyla Millet Parkı bir belediye bahçesi olarak açılmış, burası “Çamlıca Bahçesi” adıyla İstanbul’un halka açık ilk bahçelerinden biri olmuştur.

Büyük Çamlıca’da korusu ve köşkü olan Suphi Paşa’nın, Küçük Çamlıca yolu üzerinde köşkü olan Sadrazam Sami Paşa ile gezintiye çıktıkları bilinmektedir; Küçük Çamlıca tepesinde 1960’lara kadar varlığını koruyan Reji Komiseri Nuri Bey’in köşkü ile Suphi ve Sami Paşaların köşkleri ise zamanla yıkılmıştır. Buralarda günümüzde birtakım kişilerce çeşitli işletmeler kurulmuştur (Aysu, 1993, s.464-469). Suphi Paşa’nın köşkünün yerine zamanıyla açığözün biri gazino açmıştı günümüzde ise park alanı yapılmıştır. Suphi Paşa Korusu’ndan bakılınca tepede Serasker Rıza Paşa’nın köşkü yer alırdı. Oldukça yüksek duvarlar arkasında kalan köşk Serasker kendi için yaptırmıştı ama bir gün dahi kalamamıştır. Kısıklı’dan Büyük Çamlıca suyuna giden yokuşun bitiminde ve çoktan yanıp kül olmuş Sami Paşa Konağı’nın setleri karşısında metruk ve harap bir köşk varmış. Rivayetlere göre koltuk altı ve tavan göbekleri sedefle işlenmiş, hatta köşkün her bir kısmı müzeyyen işçilik örneğidir. Osmanlı

hanedanının güzel isimlerinden Halid Paşa'nın eşi Nazime Sultan'ın köşkü Çamlıca Tepesi'nin eteğinde boydan boya yayvan geniş cephesi ve süt beyazı rengi ile ahşap bir yapıydı (Ayverdi, 2003, s.40-50).

II. Abdülhamit döneminden sonra Çamlıca canlılığını yitirmiştir. Çamlıca Tepeleri'ne birkaç yüzyıl veliaht Yusuf İzzettin Efendi'nin köşkünün yanındaki su kaynağının önünden geçen dar yoldan ulaşılabilmiştir. Arabaların tepeye kadar tırmanamaması nedeniyle yayan çıkma geleneği sürmüştür. 1950'li yıllarda Büyük Çamlıca Tepesi'ne arkadan Ümraniye tarafından dolaşarak çıkılan yeni yol açılmıştır. Çamlıca'nın günübirlik gezinti, yazlık veya daimi oturma fonksiyonlu kullanılması, şehirle olan ulaşım sistemine bağlı olarak geliştiği gözlenmektedir (Aysu, 1993, s.464-469).

Semt günümüzde tamamen şehirsiz alan içinde kalmıştır. Doğal zenginlikleri ve topografik yapısı semti her dönemin aranan sayfiye yeri olmasını doğurmuştur. Kentleşme açısından İstanbul geneline göre daha planlı olmasının yanında çalışma bölgemiz dahilinde de planlı bir alt semttir.

2.2 Bağlarbaşı Alt Bölgesi

2.2.1 Bağlarbaşı'nın Fiziksel ve Sosyo-Ekonomik Yapısının Değerlendirilmesi

Bağlarbaşı semti, Üsküdar yönüne doğru Selamsız ve Fıstıkağacı, Kadıköy yönüne doğru Nuhkuyusu, Kısıklı yönüne doğru Altunizade, Beylerbeyi yönüne doğru Nakkaştepe arasında kalan, Üsküdar İlçesi'ne bağlı bir bölgeyi kapsar. Semtin çok eskiden tümüyle bağlık bir arazi olduğu; Ermeni manastırının bölgede var olması sebebiyle semte manastır anlamına gelen “vank” sözcüğünden “Vankıbaşı” da dendiği bilinmektedir. Sonraları bağlık arazinin başladığı yere “Bağlarbaşı” denmiş ve semt bu adla anılmaya başlamıştır.

Kaynaklara göre; uzun yıllar Kudüs'e kervan gönderen bir Ermeni deveci, 1700'lerde bu bölgedeki bağlık bir araziye satın alarak mezarlık yapılmak üzere semt halkına bağışlamıştır. 1718'de ölen adamın mezarı, mezarlık haline getirilen bu bağda, ilk gömüldüğü yerdedir. Osmanlı Mimarisinin değerli kalfalarından Balyanlar da aynı mezarlıkta yatmaktadır. Ermeni Edebiyatı'nın ustalarından Mateos Zarifyan'ın ve Bedros Turyan'ın mezarları da buradadır.

Bağlarbaşı Meydanı'ndan İlahiyat Fakültesi'ne doğru uzanan caddenin sol yakası tümüyle mezarlıktır. Bu mezarlık Rum ve Ermeniler arasındaki uzun tartışma ve kavgalardan sonra, iki başı Ermeni mezarlığı, ortası Rum mezarlığı olarak üçe bölünmüştür. Eskiden Marmara

Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin karşısında Yahudi Mezarlığı vardı. Bu alan bugün belediyenin park ve bahçeler müdürlüğü olarak kullanılmaktadır.

Sanat yönünden Bağlarbaşı semtinin geçmişi zengindir. Eskiden “Frenk Tepesi” denilen yerde büyük bir tiyatro vardı. Bugün İlahiyat Fakültesi'nin kurulduğu, “çiftlik gazinosu” adı verilen arazide de büyük bir tiyatro ve Napolyon Konser Salonu bulunuyordu. Ayrıca Beyleroğlu Bahçesi, Çırağan Bahçesi, Kalfanın Bağı Tiyatrosu gibi açık hava tiyatrolarında, aralarında Minakyan, Karakaş, Agopyan Candaş, Zarifyan, Apelyan, Agavni Necip, Ertuğrul Sadi Tek, Raşit Rıza, İsmail Dümbüllü, Tevfik İnce, Şevki Şakrak'ında bulunduğu birçok ünlü oyuncu sahneye çıkmıştı. Geçmişte semtin birde ahenk ve fanfar takımı varmış.

En eski sakinleri Ermeniler ve Rumlar olan, 19. yy'den itibaren de seçkin kişilerin yaşadığı bu semti Osmanlı Sarayı mensuplarının konakları süslemiştir. Bunlardan Abdülmecit Efendi Kasrı oldukça iyi durumda korunmuştur ve halen Yapı Kredi Bankası'nın dinlenme yeridir. Son yıllarda Koç Holding, Şark Sigorta gibi büyük firmalar genel müdürlüklerini bu semte taşımıştır (Baltacıoğlu, 1993, cilt1, s.533-534).

İstanbul'da, hanedana mensup kişilere, devlet büyüklerine ve varlıklı kesime ait büyük saraylar, köşkler, yalılar, kasırlar ve konaklara ilave olarak, halka ait evler de kent dokusunun ve görünümünün önemli öğelerinden olmuştur. Bu evler, bir yandan Anadolu'daki ev mimarisine, diğer taraftan da büyük yapılara benzeyen yanlarına rağmen, İstanbul'a özgü orijinal bir mimari tarzına sahiptirler. Tipik bir İstanbul sokağı yan yana sıralı evlerin bulunduğu, kıvrımlı, eğri büğrü bir sokaktır. Burada yer alan evler genellikle bir veya iki katlıdır; etraflarını kuşatan yahut arka kısımlarında küçük bir bahçeye sahiptirler. 1660 yılındaki büyük yangından sonra hükümetin yasaklamasına rağmen İstanbul'da evler Cumhuriyete kadar genellikle ahşaptan yapılmaya devam etmiştir (www.ibb.gov.tr).

Bağlarbaşı semti de yan yana sıralı evlerin bulunduğu tipik İstanbul sokaklarından meydana gelmiştir. Çalışma alanımızın diğer semtlere göre sokak dokusu bakımından da farklılık arz etmektedir. Yollar tanzimat öncesi yaya esasına göre dardır (Aktüre, 1978). Tanzimat sonrası yol ve sokak dokusu da Tanzimat reformlarından fiziksel olarak etkilenmiştir (Dostoğlu, 1999, s.221-229). Bu değişimi Bağlarbaşı semtinde kilise çevresinden uzaklaştıkça daha rahat fark edilebilmekteyiz. Kilise çevresindeki sokak dokusu daha geleneksel, uzaklaştıkça geleneksellikten uzaklaşmıştır.

2.2.2 Bağlarbaşı'nın Tarihsel Süreç İçerisindeki Mimari Değerlendirmesi

Osmanlı Dönemi'nde semtte çoğunlukla Ermeniler, az sayıda da Rum oturduğundan camiiler oldukça yenidir. İslam Enstitüsü Camii, Beylerbeyi'ne inen yol üzerinde Hacı Yakub Kazdal Camii, Kuruçeşme Camii ve otobüs garajının karşısındaki Bağlarbaşı Camii hep yeni yapılardır. Kiliseler ise oldukça eskidir (Baltacıoğlu, 1993, cilt 1, s.533-534).

Bağlarbaşı'nda Ermeniler'e ait iki kilise vardır. Yenimahalle'deki Surp Garabed Kilisesi 15.yy'de Vanlı Despot Zakarya tarafından yaptırılmıştır. 1727'de Patrik Ohannes Golod binayı yenilemiş, Kudüs'e giden hacılar için birde manastır yaptırmıştır. Kiliseye bağlı olarak 1844'te "Cemeran" okulu yapılmış fakat bina 1887'de yanmıştır (Baltacıoğlu, 1993, cilt 1, s.533-534). 1888'de II. Abdülhamid'in müsaadesiyle yeniden inşa edilmiştir (www.uskudar.gov.tr/dinimerkezler). Bugün "Semerciyan Cemeran İlkokulu" olarak öğretim görevini sürdürmektedir. İkinci Ermeni kilisesi, Selamsız'daki Surp Hac Kilisesi'dir. 1697'de Papaz Abraham tarafından inşa edilmiştir. Abraham'ın mezarı kilisenin bahçesindedir. Patrik Golod, 1727'de binayı yenilemiş, daha sonra 1830'da bina halkın bağışlarıyla bir kez daha yeni baştan yapılmıştır (Baltacıoğlu, 1993, cilt 1, s.533-534). Kilisenin muntazam kesme taştan inşa edilmiş bir an kulesi vardır. Semtteki tek Rum Kilisesi Rodoslu taş ustalarının kendi ibadetleri için 1804'te inşa ettikleri Profitis İlya Kilisesi'dir. Kilisenin an kulesi sağındadır. Kilisenin vakıf mektebi, düğün salonu vardı. 1831 yılında Sultan II. Mahmud'un müsaadesiyle yapılmıştır (www.uskudar.gov.tr/dinimerkezler.htm). 4000 m²'lik bir bahçe içerisindeki bu bina, İstanbul'daki kiliselerin en büyük ve en bakımlılarından biridir. İçindeki ikonalar ve avizeler çok değerlidir. Kilisenin karşısındaki Profitis Okulu, bugün Gönül Tuna Müzik Okulu olarak kullanılmaktadır. Rum Anaokulu ise 6-7 Eylül olayları sırasında yakılmıştır. Semtteki diğer eski ve yeni okullar şunlardır:

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Üsküdar Amerikan Kız Koleji (şimdi karma)

Cumhuriyet Lisesi

Özel Belde Deneme Lisesi

Eski Fransız Erkek ve Kız Okulları (Bağlarbaşı İlkokulu)

Tibrevank Rahip Okulu (Surp Hac Lisesi)

Nersesyan Yermoniyen İlkokulu

Kalfayan Kız Yetimhanesi İlkokulu

Hayuhyats Okulu (kapanmıştır)

Garabedian Okulu (kapanmıştır)

Berberyan Okulu (kapanmıştır)

Konutlar ise geçmişten gelenler, restorasyonu yapılanlar ve yeni inşa edilenler olarak üç tiptir. Bağlarbaşı'nda yaygın olan tarihi ev tipini şöyle tasvir edebiliriz: Biraz yüksekte bir bodrum üzerine iki katlıdır. Bodrumun yüksek yapılması nedeniyle giriş kapısına birkaç basamakla ulaşılır. Zemin kat seviyesine kadar kagir, zemin ve üst katlar ise ahşap karkas yapım tekniğiyle inşa edilmiştir. Zemin kat sokağa kapalıdır, bu nedenle az sayıda küçük pencereleri vardır. Bu pencerelerin dışında parmaklık veya ahşap kafesler bulunur. Zemin kat yaşama alanı değil, servis alanı olarak kullanılır. Üst kat, cumba ile alt katın üzerinden sokağa doğru taşar. Üst katın cumbası ve pencereleri sokağı daha iyi görebilecek şekilde tasarlanmıştır. Üst kat ise yaşama alanıdır. Cumbayı taşıyan payandalar kilise çevresindeki evlerde daha estetik "s" ve "c" kıvrımlıyken diğerlerinde lineerdir. Hatta cephedeki bu özeni çatı saçağındaki furuşlarda da izleyebilmekteyiz.

1950'li yıllardan itibaren hızlanan göç nedeniyle bu evlerin bir çoğu yerlerine daha çok katlı apartmanlar yapılması maksadıyla yok edilmiştir. Betonarme olarak inşa edilmiş yeni binalar; eski bina gabarisinin taklit edildiği üst katlarda ise yeni imar faaliyetlerinden doğan hakların kullanıldığı biçimsiz ekli binalardır. Cephelerde ahşap görünümü vermek için cephe sıvasında fugalar açılmıştır. Kısaca koruma kararlarından oldukça uzak uygulamalar semtte yer almaktadır.

Bağlarbaşı ile Altunizade semtlerinin birleştiği yerde, Altunizade Kültür Merkezi kurulmuştur. Binada 200 kişilik tiyatro salonu, konferans ve sergi salonları vardır. Etkinlikleri arasında org, solfej, Türk Sanat Müziği, ud, gitar, bale, aerobik, resim ve tiyatro dersleri yer almaktadır.

Bağlarbaşı'nda iki spor kulübü vardır: Bağlarbaşı Spor Kulübü ve Gökspor'dur. Eskiden Bağlarbaşı Meydanı'nda Aslanın Gazinosu denilen bahçeli lokantanın arkası futbol sahasıydı. Şimdi bu alanda apartmanlar ve Gençlik Spor İl Müdürlüğü'ne bağlı spor tesisleri bulunmaktadır. Tesisler üç kapalı salondan oluşmakta ve basketbol, voleybol, jimnastik, karate ve bale çalışmaları yapılmaktadır.

Bağlarbaşı'ndan Üsküdar'a inen yol üzerinde Selamsız Mahallesi (eski adı Selamiye) ve Çinili Karakolu vardır. Bu bina 1842'de Sultan Abdülmecit tarafından Hassa Askeri için

yaptırılmış; sonra maliye ve itfaiye binası olarak kullanılmıştır. Arkası eskiden mezarlıkken, sonraları mezarlık kaldırılarak buraya belediye evleri yapılmıştır.

Selamsız Mahallesi geçmişte çingenelerin oturduğu bir mahalleydi. Buraya çingene mahallesi de denirdi. Çingene aileleri arasındaki kavgalar adeta seyirlik bir gösteriye dönüşürdü. Kalabalık seyirci topluluklarının izlediği bu kavgaların özelliği, tarafların üstünlüklerini kanıtlamak için mallarını birer birer sokağa taşımaları ve şarkılı sözlü taşlamalarla karşı tarafı alt etmeye çalışmalarıydı. Semtin diğer yanları gibi bu alt bölge de günümüzde hızlı yeni yapılaşmaya sahne olmuş; folklorik öğelerini yitirmiştir (Baltacıoğlu, 1993, cilt 1, s.533-534).

2.3 Altunizade Alt Bölgesi

2.3.1 Altunizade'nin Fiziksel ve Sosyo-Ekonomik Yapısının Değerlendirilmesi

Üsküdar Kısıklı yolu üzerinde Bağlarbaşı ile Millet Bahçesi adı verilen park arasında kalan bölgenin güneyinde, Koşuyolu'na doğru uzanan kesime Altunizade adı verilir. Semtin adı Altunizade İsmail Zühtü Paşa'dan gelmektedir. İsmail Zühtü Paşa'ya "Altunizade" adı, II. Murat tarafından babasına dönemin büyük altın varakçısı ve ticaret filosu sahibi Altuni Hacı Ali Efendi'nin oğlu olduğu için verilmiştir (Baltacıoğlu, 1993, s.229-230).

Altunizadeler'in II. Sultan Mahmud devrinde yaşayan dedeleri İsmail Zühtü Efendi, altmış dört gemisiyle Mısır'la kereste ticareti yapan babasının ölümünden sonra deniz ticaretini idare etmeye başlar. Bu ara devletten otuz bin altın tutarındaki navlun borcunu almak için komşusu Serasker Hüsrev Paşa ile birlikte Sultan II. Mahmut'un huzuruna çıkarlar. Uzun boyu ve pehlivan yapısı padişahın dikkatini çekerek ona: "Vay Altunizade vay!" diye iltifat edince İsmail Zühtü Efendi'nin lakabı Altunizade olur (Ayverdi, 2003, s.55-56). İsmail Efendi, camiin yanında bir rüşdiye mektebi, bir hamam ve cami vakıf bir sıra dükkanlar yaptırmıştır; 1946 temmuzundaki B. Olker'in gezi notlarında dükkanların büyük bir kısmı ile mektep yıkılıp yer ile bir olmuş, hamam ise bir harabe halinde bulunmaktadır denilmiştir (Koçu, 1959, s.752-753).

Bilindiği gibi, 1950 sonrası gerçekleşen nüfus patlaması sonucunda İstanbul merkezden doğuya ve batıya doğru uzanan lineer bir hat üzerinde gelişmiştir. Büyümenin bu fiziki formunu ve doğrultusunu belirleyen en önemli etkenlerden biri, şehrin sular tarafından yönlendirilen doğal/topografik konumu ve sınırları olmuştur. İkincisi ise, uzak mesafe ulaşım akslarının yönüdür. Hem 19. yy'den devralınan ve 1950 sonrası ihmal edilen demiryolu ulaşımı eksenini (hem Avrupa hem de Asya yakasındaki banliyö yerleşmelerinin yer seçimleri bu demiryolu eksenince belirlenmiştir), hem de 1960 sonrasında ağırlık verilen karayolu

ulaşım eksenini üst üste çakışmış ve İstanbul'u Marmara sahili boyunca doğu-batı aksı doğrultusunda lineer bir genişlemeye tabi kılmıştır.

Üzerinde çalışılacak arazinin içinde bulunduğu bölge esas olarak 1970'lerin başında tamamlanan 1. Boğaz Köprüsü ve Çevre Yolu'nun etki alanı içinde kalarak gelişmiştir. Acıbadem Mahallesi'nin de içinde yer aldığı Haydarpaşa Koyu'ndan başlayıp Çamlıca Tepeleri'ne kadar uzanan bölge 1950'lere kadar iki tarihi yerleşme alanının, Kadıköy ve Üsküdar'ın arasında imar edilmemiş bir boşluk olarak kalmış, Osmanlı eliti tarafından av ve sayfiye için kullanılan bir rekreasyon alanı olmuştur. Bu bölgede 1950'lere kadar av köşkleri ve kasırlarının dışında kayda değer bir iskan faaliyeti olmamıştır. Bu yerleşme, daha sonraki dönemlerde izi sürülememiş bir modern planlı yerleşke örneğidir (şener, H., Yıldız, D., "Dünden Bugüne Koşuyolu", Mimarlık Dergisi 291, 02/2000, s.26-37).

1970'lerin başında tamamlanan 1. Çevre Yolu, bölgeyi tarihinde görmediği bir imar baskısıyla karşı karşıya bırakmıştır. İçinden geçen bu transit karayolu aracılığıyla Kadıköy ve Üsküdar'ın hinterlandı olmaktan çıkılmış, İstanbul'un diğer merkezlerine kolaylıkla bağlanılabilen bir düğüm noktası haline gelmiştir. Böylelikle bölge 1970'lerle birlikte tarihinde ilk defa yüzünü karayoluna çevirecek, sırtını denize dönecektir. Çevreyi egemenliği altına alan imar baskısı, 1950 sonrası Türkiye'sine has bir model olan "yap-satı sunum mekanizması" aracılığıyla yanıtlanmış ve çevre adım adım mimarlık ve planlama disiplinlerinin formasyonlarını hiçe sayan ayrıntılı çok katlı yapılarla doldurulmuştur (www.arkitera.com/diyalog/ihsanbilgin).

Geleneksel kent dokusunu göz ardı eden imar durumları, yol genişliklerinin belirli ölçüden az olmayacağı, çıkılmaz sokakların yapılmayacağı, kendi parseli dışına çıkma yapılmayacağı (şakar, 1999, s.5-27) vb. etmenler doğrultusunda değişim başlamıştır. Değişimle beraber, eski dokularda sokaklar genişletilmiş, ıkılmazlar kaldırılmış, bir kısım tarihi binalar tamamen veya kısmen yıkılmıştır (Dostoğlu, 1999, s.221-229). 3386 sayılı yasa ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu çerçevesinde yapılan imar planları ile "koruma altına alınarak" geleceğe aktarılmaları istenmektedir. Bu planlama ve koruma çerçevesinde bile bozulmalar gözlemlenmektedir (Erdem, 1999, s.320-326). 1970 sonrası başlayan koruma faaliyetleri ile korunmaya çalışılmış ancak planla korumanın kriterleri yeterince tanımlanamadığından bir kısım eksikliklerle korunmaya çalışılmaktadır (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001). Çağdaş koruma kavramının iyi anlaşılması ve tarihi çevrede yeni tasarımlar yapma olgusu iyi yorumlanmalıdır (Tezcan, 1999). Yapı güvenliği ve estetiğinden yoksun, politikacıların oy avcılığı, insanların kazanç hırsız, gecekondulu apartman ordusu, izinsiz, ruhsatsız, kabus gibi yerleşim kargaşası olmasaydı bölge eski değerlerini koruyor

olurdu. Oysa günümüzde bir çok tanınmış şirketin genel müdürlüklerinin taşımak için rağbet ettiği bir semttir. Eylül 1993'te Capitol Alışveriş Merkezi'nin açılmasıyla semt, bahçeli yazlık köşklerin gözde olduğu o eski havasını tümüyle yitirmiştir.

2.3.2 Altunizade'nin Tarihsel Süreç İçerisindeki Mimari Gelişimi

1950'lere kadar Osmanlı elitine ev sahipliği yapan semtte av köşkleri, kasırlar ve konakların olduğu bir semttir.

Konakların içinde 100'leri aşan sayıda kalabalık barınmıştır. Bu kalabalığın büyük kısmını aileye hizmet eden takım meydana getirmiştir. Büyük konakların kendi camileri, mektepleri, fırınları, imarethaneleri ve tabii ahır, arabalık ve hizmetlileri için çeşitli koğuşları olmuştur. Hamam ve mutfakların sayısı da o nispette şişkindir. İstanbul konaklarının sosyal rolleri vardı. Şehrin her tarafında, küçük evlerin arasında yer alabilirlerdi. Mahallelerin arasında taksim edilmiş bulunurdu. Böylece sosyal etkileri mahallelere yayılırdı. Konakların etrafında yüksek duvarlar ve duvarlar arkasında da büyük bahçeler mevcuttu (Eldem, 1986, cilt 2, s.14-16).

Geleneksel kent dokusunu göz ardı eden imar durumları, yol genişliklerinin belirli ölçüden az olmayacağı, çıkmaz sokakların yapılmayacağı, kendi parseli dışına çıkma yapılmayacağı (Şakar, 1999, s.5-27) gibi etmenler doğrultusunda bölgede değişim başlamıştır. Değişimle beraber, eski dokularda sokaklar genişletilmiş, çıkmazlar kaldırılmış, bir kısım tarihi binalar tamamen veya kısmen yıkılmıştır (Dostoğlu, 1999, s.221-229). Şimdi çoğu yıkılmış olan eski Altunizade Köşkleri arasında şunları sayabiliriz. Altunizade Köşkü, Sürre Emni, Behiç Bey Köşkü restore edilmiştir. Hüseyin Haki Köşkü 1922'de gazeteci yazar Burhan Felek'in amcası tarafından satın alınmış 1947'de Burhan Felek tarafından Emniyet Genel Müdürlüğü'ne satılmıştır. Halen Polis Prevantoryumu olarak kullanılmaktadır. Adile Sultan Kasrı ve Abdülaziz Av Köşkü halen bakımlı olarak ayakta durmaktadır. Millet Bahçesi'nin karşısında Mustafa Fazıl Paşa sarayı bugün Sabancı Holding'e aittir. Altunizade'nin diğer ünlü köşkleri arasında Nafiz Köşkü, Rauf Paşa Köşkü ve Sermet Efendi Köşkü sayılabilir. Semtin en önemli camii olan Altunizade Camii'nin banisi Altunizade İsmail Zühtü Paşa'dır. Caminin önünde bir çeşme, Altunizade ailesine ait bir mezarlık yer alır. Mezarlıkta İsmail Zühtü Paşa, eşi Habibe Nevres Hanım, kız kardeşi Emine Şerife Hanım, oğlu Ali Necip Bey ve torunu Emine Rabia Hanım yatmaktadır. Caminin bitişiğindeki akaretler adı verilen evlerde kira ödemedi imam ve müezzinler otururdu. Diğer evlerin, dükkanların fırın ve hamamın iradı camiye verilirdi. Caminin karşısında Küçük Çamlıca yolu üzerinde Altunizade Karakolu vardır. Karakol binasında İsmail Zühtü Paşa tarafından 1866'da yaptırılmıştır.

Altunizade semtinin güneye doğru uzanan kesiminde eskiden belli başlı üç yapı yer alırdı. Bunlar Koşuyolu'na doğru Muhsin Bey'in köşk ve bahçesi Saffet Bey'in köşkü, Validebağ Prevantoryumu idi. Muhlis Bey'in Köşkü'nün yerinde Marmara Üniversitesi Hastanesi ve Huzur Evi bulunmaktadır. Saffet Bey'in Köşk ve bağının yerinde ise STFA şirketinin genel müdürlük binaları yükselmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'na ait Validebağ Prevantoryumu'nun bahçesinin kuzey kesimine son yıllarda yapılan okul binasına Haydarpaşa Lisesi yapılmıştır. Altunizade Camii'nin arkasındaki İptidai Mektebi'nin adı Cumhuriyet'ten sonra Altunizade İlkokuluna dönüştü. Bu okul 1923 –1938 arasında millet bahçesine yakın bir yerde Kısıklı tramvay caddesi üzerinde oldukça harap ahşap bir binaydı. Bina yıkılınca okul yeni yol adlı kavşaktaki kagir bir binaya taşındı. 1954'te İsmail Zühtü Paşa'nın torunu Saime Altunigil Altunizade'de köşke ait kırk dönüm bahçeyi parselletti ve 1800 m2 büyüklüğünde bir arsayı okul yapılması koşuluyla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağışladı. Milli Eğitim Bakanlığı buraya bir okul inşa etti. Altunizade İlkokulu bugün üç binada öğretimini sürdürmektedir. Altunizade semtinin Üsküdar Kısıklı tramvay caddesinin bulunduğu kuzey kesimine eskiden Tophanelioğlu denirdi. Şimdi Tophanelioğlu adı bilinmeyen bir nedenle Koşuyolu'na inen caddeye verilmiştir. Tophanelioğlu'nda Gülbaba adıyla anılan bir türbe vardır. Ayrıca semtte Altınyurt adlı bir spor kulübü de vardır (Baltacıoğlu, 1993, s.229-230).

Özetle T.C.'nin II. Cihan savaşı yılları itibariyle kapıldığı yeni olumsuz gelişmeler semtte ters etkilerini gösterdi. 20. yy II. Yarısında hem ekonomik hem toplumsal şartlar, yıllardır süren çizgiyi değiştirip nüfusun 1970 sonrası milyonlara ulaşması, araçların motorluya dönüşmesiyle, sükunetli, sağlıklı ve bahçeli kent yerini dizi dizi sıralanmış betonarme binalara bırakmıştır. Altunizade semti imar durumu değişiklikleri sebebiyle ticaret fonksiyonlu binaların, sitelerin ve apartmanların birbiri ardına yükseldiği bir semt haline gelmiştir.

Şekil 2.1 Çalışma alanının 2005 tarihli haritası

Şekil 2.2 Boğaziçi ve çalışma alanı çevresi 1923 tarihli haritası (Haşkan, 2001)

Şekil 2.3 Boğaziçi ve çalışma alanı tarihi haritası (Eldem, 1994)

Resim 2.1 1937 yılı Altunizade-Koşuyolu hava fotoğrafı (Alman fotoğraf evi, resim no.12)

Resim 2.2 1937 yılı Altunizade-Koşuyolu hava fotoğrafı (Alman fotoğraf evi, resim no.07)

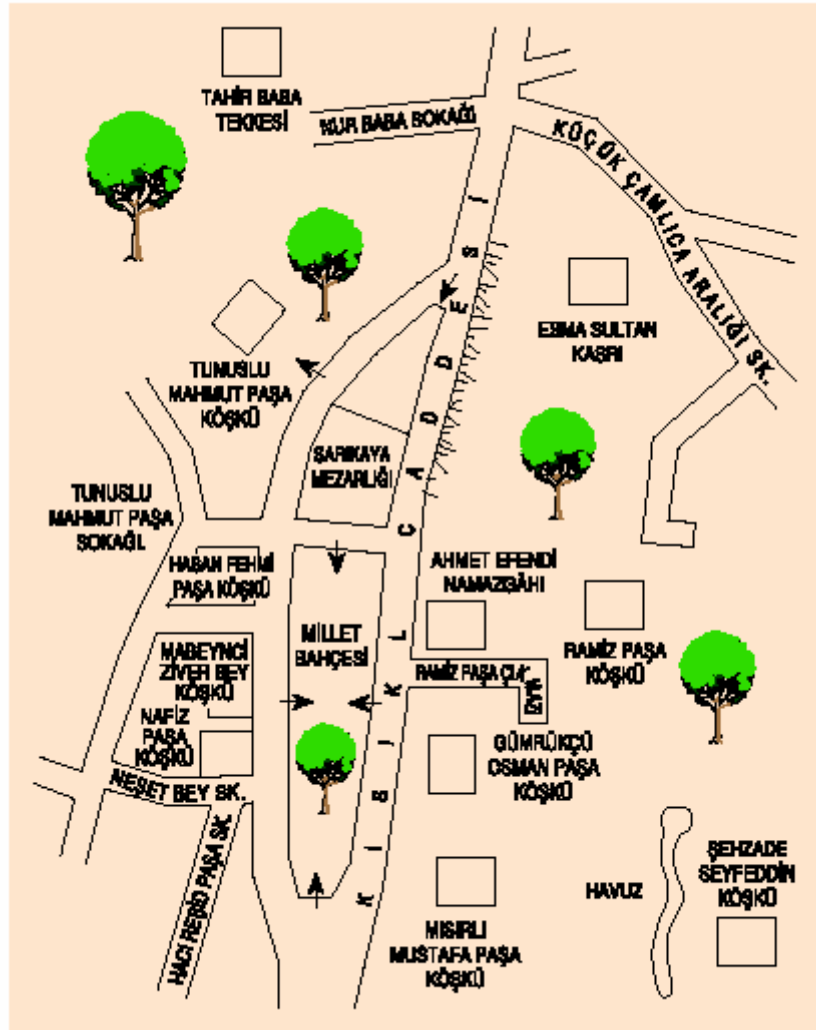
Resim 2.3 Çamlıca'dan hava fotoğrafi 1970'li yıllar (Eldem, 1994)

Resim 2.4 Çamlıca'dan hava fotoğrafı yakın plan (Eldem, 1994)

Resim 2.5 Cumhuriyet öncesi çalışma alanının görünümü (Gülersoy, 1982)

Resim 2.6 1970'lerdeki çalışma alanının görünümü (Gülersoy, 1982)

- 13- Şamdancıbaşı Köşkü (Yıkılmıştır)
- 14- Yusuf Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)
- 15- Yesarizade Servet Bey Köşkü (Yıkılmıştır)
- 16- Şemsü'l-Mekatip (Yıkılmıştır)
- 17- Mazlum Ağa Köşkü (Sivil yapı envanter fişi no: 42)
- 18- Şehremini Yusuf Ziya Bey Köşkü (Yıkılmıştır)
- 19- Altunizade İsmail Paşa Köşkü Harem Kısmı (Sivil yapı envanter fişi no: 43)
- 20- Altunizade İsmail Paşa Köşkü Selamlık Kısmı (Sivil yapı envanter fişi no: 43)
- 21- Şeyh Camii İkinci Banisi Bahri Paşa'nın Köşkü (Yıkılmıştır)
- 22- Suphi Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)
- 23- Raif Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)
- 24- Tablakarlar'ın Köşkü (Yıkılmıştır)
- 25- Kenan Bey'in Evi (Yıkılmıştır)
- 26- Ermeni Asıllı, Bahçivanoğulları Köşkü (Yıkılmıştır)
- 27- Safranbolu Fırıncısı'nın Evi (Sivil yapı envanter fişi no: 33)
- 28- Osman Paşa Konağı (Sivil yapı envanter fişi no: 37)
- 29- Üsküdar Mutasarrıfı Hamdi Bey'in Köşkü (Sivil yapı envanter fişi no: 44)
- 30- Reji Müdürü Nazmi Bey'in Köşkü (Sivil yapı envanter fişi no: 46)
- 31- Altunizade İlköğretim Okulu (Sivil yapı envanter fişi no: 38)
- 32- Son Halife Abdülmecit Efendi'nin Kayınpederi Zeki Bey'in Köşkü (Yıkılmıştır)
- 33- Amasya Valisi İsmail Hakkı Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)
- 34- Yemen Valisi Cemil Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)
- 35- Şeyhü'l-etibba Nazif Paşa Köşkü (Sivil yapı envanter fişi no: 50)
- 36- Mabeyinci Ziver Bey Köşkü (Sivil yapı envanter fişi no: 51)
- 37- Mabeyinci Emin Bey Köşkü (Sivil yapı envanter fişi no: 51)
- 38- Tunuslu Mahmut Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)
- 39- Kerim Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)
- 40- Topkapı Sarayı Hazine-i Hümayun Nazırı Mustafa İzzet Efendi Köşkü (Yıkılmıştır)
- 41- Memduh Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)
- 42- Guraba Hastahanesi Başhekimi Dr. Ahmet Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)
- 43- Mısırlı Mustafa Fazıl Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)
- 44- Şerif Ali Haydar Paşa (1865-1945) Köşkü (Yıkılmıştır)
- 45- Cemil Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)
- 46- Hacı Arif Bey'in Arazisi (Yıkılmıştır)
- 47- Esmâ Sultan Sarayı (Yıkılmıştır)
- 48- Yeni Karakol Binası (Sivil yapı envanter fişi no: 47)
- 49- Metruk Sarıkaya Mezarlığı (Yok olmuştur)
- 50- Nakledilen Tophanelioğlu Çeşmesi (Yerinde yoktur)
- 51- Nakledilen Tophanelioğlu Çeşmesi Eski Yeri
- 52- Namazgah ve Gül Baba'nın Kabri (Yerinde yoktur)
- 53- Bahri Paşa'nın Oğulları Seyfeddin ve Alaaddin Beyler'e Ait Yan Yana İki Köşk
- 54- Ömer Bey Çeşmesi - Yağlıkçı Çeşmesi ve Namazgahı (Yıkılmıştır)
- 55- Ahmet Efendi Namazgahı ve Çeşmesi (Yıkılmıştır)
- 56- Millet Bahçesi
- 57- Ramiz Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)
- 58- Şehzade Seyfeddin Efendi Köşkü (Yıkılmıştır)
- 59- II.Abdülhamit'in Kahveci Başısı Mustafa Ağa'nın 36 Odalı Ahşap Köşkü (Yıkılmıştır)
- 60- Ayandan, Viyana Sefiri Galip Bey Köşkü (Yıkılmıştır)
- 61- Manastır Topçu Kumandanı Mehmet Sait Paşa'nın Köşkü (Yıkılmıştır)
- 62- Çürüksulu Osman Paşa Köşkü
- 63- Sultan Abdülaziz'in Av Köşkü (Sivil yapı envanter fişi no: 48)
- 64- Adile Sultan Kasrı (Sivil yapı envanter fişi no: 49)
- 65- Bahriye Feriki İsmail Maşuk Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)
- 66- Şebinkarahisar Mutasarrıfı Rıfat Kalpakçioğlu'nun Köşkü (Yıkılmıştır)
- 67- Erbab-ı Ticaretten Tantavizadeler'in Köşkü (Yıkılmıştır)
- 68- Rauf Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)
- 69- Asaf Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)
- 70- Gümrükçü Osman Paşa Köşkü (Yıkılmıştır)

Şekil 2.5 Millet bahçesi çevresinde tarihi köşklerin konum krokisi (Haşkan, 2001).

2.5 Bölgedeki Tarihi Yapıların Cephe Özelliklerine Göre İncelenmesi

2.5.1 Balkonlar

Çalışma alanında balkonlar önemli yapı elemanlarından biridir. Balkonları biçimlerine göre incelediğimizde iki farklı tür görürüz:

- Fransız balkon
- Normal balkon

Fransız balkon, cepheden az bir çıkıntı yaparak açıklığın önüne korkuluk vazifesi görmesi için yapılan balkon türüdür. Normal balkonlar ise cepheden 50-150 cm'e kadar çıkıntı yapmış balkon tipidir. Balkon çıkması bir katta çıkıntı yaptığı gibi yapı boyunca da devam edebilmektedir.

Çalışma alanındaki yapıların %35 kadarı balkonlu, %65'i ise balkonsuzdur. Balkonları yapı içindeki konumlarına göre incelediğimiz zaman iki farklı konumlanma görürüz (Çizelge 2.1):

- Balkon ile giriş aynı aksta (%22,5)
- Balkon ile giriş farklı aksta (%67,5)

2.5.2 Çıkmalar

Türk evinin önemli bir yapı parçası olan çıkma çalışma alanımızda, tarihi yapılarda bir hayli kullanıldığı görülür. Çıkmalar genel itibariyle mekanı genişletmek, dışarıya yapıyı taşımak, cepheye hareketlilik getirmek ve doğal fiziki şartlardan daha kolay yararlanabilmek için kullanıla gelmiş bir yapı parçasıdır.

Çalışma alanında çıkmalar 50-150 cm arasında cepheden ileri taşarak, yapının tek katında veya birkaç katında devam etmektedir. Tek kat boyunca devam eden çıkma (cumba), bir oda genişliğinde yada daha dar olan çıkmalardır. Bu tür çıkmalar bölgede, dar cepheli iki-üç katlı yapılarda yapılmıştır. Tek veya iki katta devam eden çıkmaların üstünde balkon bulunur.

Oda genişliğinden dar olan çıkmalar, dar cepheli yapılarda orta aksta kullanılmıştır. Oda genişliğindeki çıkmalarda simetriklik her zaman yoktur. Oda genişliğinden büyük çıkmalar az sayıda bulunmaktadır. Bu tür çıkmalar genelde köşe parsellerde uygulanan tiptir.

Çalışma alanındaki yapıların %80'i çıkmalı yapıdır. Çıkmalı yapılar sınıflandırılırken çıkmanın yapı aksında olup olmama konumu ve tek, çift çıkmalı olma durumları dikkate alındı. Çıkmalı yapıların %75'i yapı aksında %25'i ise yapı aksı dışındadır (Çizelge 2.2). Ayrıca çıkmaların biçimleri itibariyle de sınıflandırma yapıldı (Çizelge 2.5).

- Dikdörtgen planlı çıkma (%69,5)
- Üçgen planlı çıkma (%3)
- Üç kenarlı çıkma (27,5)

2.5.3 Pencereleler

Pencereleler buldukları mekanların doğal fiziki şartlardan yararlanabilmeleri amacıyla farklı malzemelerden üretilen yapı elemanlarıdır. Çalışma alanında, pencere doğrama malzemesi olarak ahşap tercih edilmiştir.

Ahşap pencereleler 18. yy. ortalarından sonra camın bollaşması ile kepenklerin yerine veya kepenklerle birlikte kullanılmaya başlamıştır. Doğrama kesitleri basit profilli; doğramalar, özellikle klasik dönemde dik köşelidir. Açılan kanatların mekanın içine çok taşmaması ve menteşelere çok yük binmemesi, üretilen cam boyutlarının küçük olması sebebiyle pencerelelerin boyutları küçük tutulurdu (Uluengin, 2001).

Pencereleler yapıda buldukları yere göre farklı özellikler göstermektedir. Bu farklılığı ifade edebilmek için pencereleleri yapıda buldukları kata göre sınıflandırıldık (Çizelge 2.3):

a) Kanatlı pencere;

Özgün yapılarda %20, özgün olmayan yapılarda ise %25 oranda kullanılmıştır.

a.1) Düz lentolu (%80)

- Tek kanatlı
- İki kanatlı
- Üç bölmeli

a.2) Kemerli (%20)

- Çift kanatlı
- Çift kanatlı (Basık kemer)
- Üç bölmeli (Basık kemer)

b) Giyotin pencere;

Özgün yapılarda %80, özgün olmayan yapılarda ise %75 oranda kullanılmıştır.

b.1) Düz lentolu (%85)

b.2) Kemerli (%15)

- Normal kemer
- Basık kemer

2.5.4 Kapılar

Çalışma alanında giriş kapılarına birkaç basamakla ulaşılmaktadır. Yol kotlarının değişmesi sebebiyle bazı binaların giriş kapıları yol kotunun altında kalmış, bazılarında ise bodrum kapıları tamamen kullanılamaz hale gelmiştir. Giriş kapıları cephe sathında veya biraz daha içeri çekilerek niş şeklinde konumlanmıştır.

Çalışma alanında giriş kapıları çoğunlukla ahşap malzeme ile imal edilmiştir. Kapı kanatları çift kanatlı olup, üst pencereleri vardır. Üst pencereler lento durumuna göre çeşitlilik göstermektedir.

Ahşap giriş kapıları geçme tiptedir. Geçme kapılar, tablalı veya aynalı kapı olarak da bilinir. Geçme kapı, seren, başlık ve kayıtlardan oluşan bir çerçevenin içine yerleştirilen tablalardan ibarettir. Bu kapıların oturmaması köşe geçmelerinin sağlamlığına bağlı olduğundan, bu noktalar kuvvetli geçmelerle sabitlenir (Uluengin, 2001).

Kapılar şu başlıklar altında sınıflandırıldı (Çizelge 2.4):

a) Üst penceresi lento ile ayrılmış olanlar (%60)

- Düz lentolu (%80)
- Basık kemerli (%20)

b) Üst penceresi kapı ile beraber olanlar

- Düz lentolu (%90)
- Basık kemerli (%10)

Çizelge 2.1 Cephenin balkon konumuna göre biçimleniŖi

Çizelge 2.2 Çıkmalı yapılarda cephe biçimleniŖi

Çizelge 2.3 Pencerelerin biçimlerine göre değerlendirilmesi

Çizelge 2.4 Giriş kapılarının biçimlerine göre değerlendirilmesi

Çizelge 2.5 Çıkmaların biçimlerine göre değerlendirilmesi

3. ÇALIŞMA ALANINDAKİ FİZİKSEL ÇEVREYİ OLUŞTURAN MİMARİ ve İŞLEVSEL ANALİZLER

3.1 Kat Adetleri ve Yapım Sistemleri Analizi

3.1.1 Yapım Sistemleri Analizi

Her yapı, yapım şekli, boyutları ve malzemesi ne olursa olsun yükler etkisi altındadır. Bu yükleri uygun biçimde taşıyıp zemine aktaran elemanların tümü yapının taşıyıcı sistemini oluşturur. Tarih boyunca malzeme ve bu malzemenin uygun biçimde kullanılmasını sağlayan teknolojik bilginin sınırlılığı nedeniyle taşıyıcı sistemler çok yavaş gelişmiştir. Yapı tasarımında 20. yy'nin başına kadar taş ve ahşap gibi doğal malzemelerden yararlanılmıştır. 19. yy sonlarında süratle artan dünya nüfusu yapıda çok katlılığa doğru eğilimi artırmıştır. Yapının düşeydeki bu gelişimi hafif yapı sorununu ortaya çıkarmış ve bunun sonucu olarak da yapıda bütünü ile çelik iskelet sistemler kullanılmaya başlanmıştır. 20. yy'nin başlarında yapıda kullanılmaya başlanan betonarme, kolay biçim verilebilmesi ve bütün elemanların birlikte çalışmasını sağlayan monolitik yapısı ile taşıyıcı sistemlerin gelişmesinde büyük rol oynamıştır (Özsen ve Yamantürk, 1991, s.8-9). Genel yapım sistemleri aşağıdaki gibi sınıflandırılır:

- Ahşap
- Kagir
- Betonarme

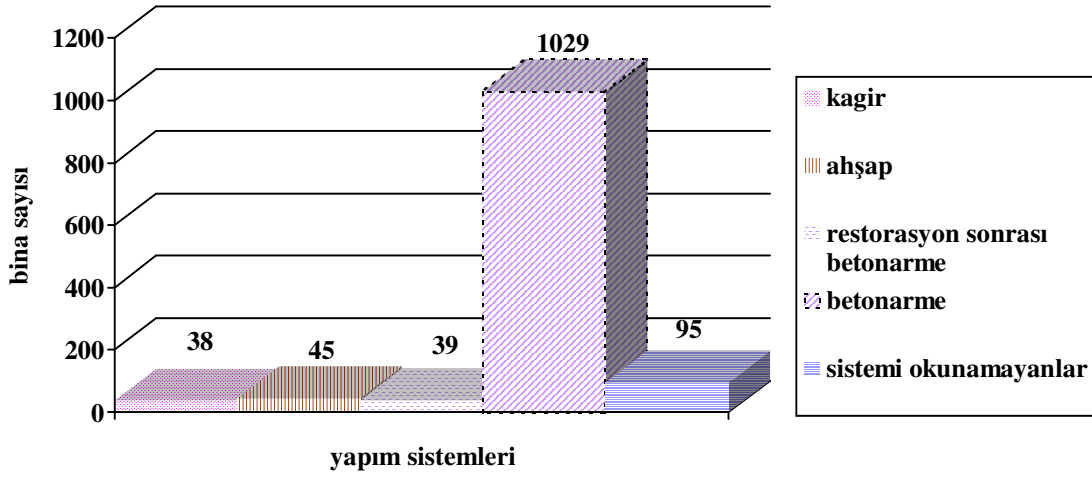
Yapılan yapım sistemleri analizi itibariyle çalışma alanındaki kültür varlıklarının korunma durumları, restorasyon geçirmiş ve geçirmemiş olarak iki tiptir. Restorasyon geçirmiş olanları %3,15'lik bir oranla ikinci derece uygulama "**yapım sistemi betonarmeye çevrilen cephe kaplaması olarak ahşap kullanılanlar**" olarak inşa edilenlerdir. Bunun yanında restorasyon geçirmeden gerekli müdahalelerle ayakta kalan yapıların %3,66'sı ahşap, %3,07'si kagirdir. %82,5 gibi büyük bir oranla betonarme yapım sistemi çalışma bölgemizde kullanılan bir yapım sistemi durumundadır. Bölge genelinde yapım sistemini okuyamadığımız %7,62'lik yapı stoku vardır. Yapım sistemlerinin çalışma alanı içinde dağılımı:

- Çamlıca çevresi ahşap+betonarme
- Altunizade çevresi betonarme yoğunluklu
- Bağlarbaşı kagir+ahşap+betonarme sistemlerin kullanıldığı alt bölgelerdir.

Çizelge 3.1 Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel çevresi yapıları yapım sistemleri sayısal değerleri

Yapım sistemleri	Yapım sisteminin bölgedeki bina sayısı	Yapım sisteminin bölgedeki yüzdelik dilimi
Betonarme	1029	%82,5
Kagir	38	%3,07
Ahşap	45	%3,66
Restorasyon sonrası betonarme sistem	39	%3,15
Sistemi okunmayanlar	95	%7,62

Toplam **1246** adet bina

Şekil 3.1 Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel çevresi yapıları yapım sistemleri grafik gösterimi

Şekil 3.2 Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı tarihsel çevresi kat adetleri ve yapım sistemleri analizi

3.1.1.1 Betonarme Sistem

Betonarme, beton ve demirin birleşmesiyle oluşmuş bir gereçtir. Her iki gerecin genleşme katsayıları birbirine çok yakın olduğu için yüklere tek bir gereç niteliği biçiminde cevap vermelerini kolaylaştırmıştır. Beton basınç direnci yüksek, çekmeye ise pratikte dirençsiz bir gereçtir. Beton ile birleşen çelik ise çekme kuvvetlerini karşılar. Betonun basınca, demirin ise çekmeye çalıştığı betonarme döşeme, yükler altında deformasyona uğrar. Deformasyonun gerek yapı açısından tehlikeli olmayacak sınırdan kalması, gerekse insan psikolojisi açısından güvence duygusu uyandırması gerekmektedir (Çelebi, 1994, s. 93).

Çalışma alanındaki yapıların %82,5'u betonarme sistemle inşa edilmiştir. Çağımızın en çok tercih edilen yapı sistemi "betonarme" bölgede de ağırlıklı tercih edilmiştir. Restorasyon çalışmalarında bile kültür varlıkları betonarme sistemle inşa edilip, daha sonra ahşap malzemeyle kaplanıp yapıya özgün cephe etkisi verilmektedir. Bu değişimde malzemenin kolay bulunması ve işçiliğinin rahat olması en büyük etken olarak gösterilebilir. Ayrıca yüksek katlı yapıların inşasında rahat kullanılması da sistemin bir başka tercih sebebidir. 19. yy'deki İstanbul yangınları ahşap malzemenin sistem olarak tercih edilmemesine büyük bir nedendir.

Resim 3.1 Çalışma alanından betonarme sisteme örnek (Altunizade Kısıklı Cad. üzerindeki yeni yapılan binalar)

Resim 3.2 Çalışma alanından betonarme sisteme örnek (Bağlarbaşı Allame Cad No: 103-105)

3.1.1.2 Kagir Sistem

Kagir yığma yapı; kerpiç, taş ve tuğlanın harç yardımıyla taşıyıcı sistem olarak strüktür oluşturmasıdır. Kerpiç ve taş yöresel özellikteki yapılarda; tuğla ise endüstri devrimi sonrası yaygınlaşıyor ve maliyet, nakliye vb. kriterler göz önüne alınarak kentlerde tuğla daha yaygın olarak kullanılıyor (Seçkin, 2003). Kagir yapılar yapıldıkları yıllarda hiç tasvip edilmemiş hatta rağbet görmemişlerdir. İstanbul genelinde kagir yapılar dar sokaklar üzerinde dar cepheli, taş ve tuğla karışımı bir teknikte inşa edilmiş ve 3-4 katlıdır. Kagir yapılar aslında yangınlara karşı düşünülmüştür. Duvar kesitleri sistemin ilk kullanıldığı yıllara göre zaman geçtikçe iyice incelmıştır (Eldem, 1986, cilt 2, s.232-233).

Çalışma alanındaki tarihi yapıların %31,14'ü kagir yapım sisteminde inşa edilmiştir. Kagir yapım sistemi bölge genelinde anıtsal yapılarda daha fazla kullanılmış iken sivil yapılarda daha az tercih edilmiştir. Sivil mimari örneklerde abartısız, sade üslupta yer yer kat silmelerine ve sade furuş örnekler yer almaktadır. Konsollar daha minimal, pencere boşlukları ½ oranına yakındır.

Önemli şahıslara ait yapılar daha süslü, abartılı olarak ön plana çıkıyor. Adile Sultan Kasrı Art-Nouveau* üslupta; kat silmelerinde, pencere-kapı sövelerinde bitkisel ve geometrik

* Art-Nouveau 1900 yıllarının öncü bir üslubu olup, tarihi örnekleri reddetmesi yönüyle modern bir hareket, eklektik üslubun aksine, orijinal ve eskisiyle ilişkisi olmayan bir yeni sanat yaratılmak için doğdu. Özellikleri kıvrımlar, gümüş, leylak ve pembe renk tonları kullanılmasıydı (Mutlu, 1996, s. 205).

bezemeler kullanılmıştır. Pencerelerde balon korkuluk kullanılmıştır (Resim 3.5). Çalışma alanında kagir yapım tekniği dahilinde tuğla yapı malzemesinin kullanımı daha yaygındır. Altunizade Camii Kllyesi Hamamı harman tuğlası işçiliğinin en rahat izlendiği kagir yapıdır.

Resim 3.3 Kagir yapım sistemine rnek (Bağlarbaşı Setaret Sok. No: 27)

Resim 3.4 Kagir yapım sistemine örnek (Bağlarbaşı Gazi Cad. Eski İETT Garajı)

Resim 3.5 Kagir yapım sistemine örnek (Altunizade Tophanelioğlu Cad / Validebağ Korusu)

3.1.1.3 Ahşap Sistem

Ahşap iskelet sistem; taşıyıcı elemanlar arasındaki boşlukların doğa etkilerine dayanıklı gereçlerle doldurulması, sıvanması veya ahşap elemanlar ile kaplanması biçiminde oluşturulur. Bu sisteme etkiyen yatay etkiler genellikle payandalar 45 ile 60 derece eğimli çakılmış alt kaplamalar ile sağlanır. Ahşap inşaatta iskelet arasındaki dolgu; kerpiç, taş ve tuğladır. Kaplamalar; bağdadi (ahşap çita üzeri sıva), rabbitz üzeri sıva ve her türlü konumda ahşap uygulamalardır (Çelebi, 1994, s.191).

Ahşap karkas inşaat, dış ortama daha çok açılmaya imkan veriyor böylece açık sofalar yapılmasına, daha çok pencere açılmasına, çıkmalar ve geniş saçaklara da olanak sağlıyordu. Böyle bir ev, iklim denetimi sağlıyor, rutubetli ortamda iyi nefes alıyor, nemin yoğunlaşmasına izin vermiyor, oda içleri fazla nemli olmuyordu (Günay, 1999, s.69).

Ahşap çatkının arası kerpiç, tuğla veya kerpiç malzemeyle doldurulması ülkemiz genelinde görülmektedir. Çalışma bölgemiz genelinde ahşap çatkının arası doldurulmamış bağdadi teknik kullanılmıştır. Bağdadi, ahşap çatkının doldurulmayıp boş bırakıldığı bir yöntemdir ve daha çok son yüzyılda görülür. Çatkiya fazla yük vermemesi nedeniyle ince ahşap kesitlerinin kullanılmasını sağlaması, aradaki hava boşluğundan dolayı ahşabın bozulmadan uzun yıllar dayanması, çabuk inşa edilmesi gibi nedenlerle özellikle İstanbul ve çevresinde çok uygulanmıştır. Yörelere göre duvarın içinde ve dışında da bağdadi olarak yapıldığı gözlemlenmektedir (Günay, 2002, s.145). Çalışma bölgesindeki ahşap karkas inşa edilen yapıların iç duvarları bağdadi, dış duvarları ise ahşap kaplamadır, yer yer sıva yapılanları da vardır.

İstanbul'da evler genellikle yarım kagir ya da ahşap olarak yapılmıştır. Kagir olarak kasır ve köşkler yapılmıştır. Onlar da mümkün olduğu kadar hafif ve çok pencereli yapılarıdır. Evlerin ahşap olarak yapılması için sayılabilecek en önemli etmen, evin Türkler tarafından geçici bir ikametgah olarak anlaşılması ve bu ikametgahın evi yaptıran kişiye bağlı sayılması hususudur. Kagir inşaat, Avrupa'dan gelen düşüncelerin hüküm sürmeye başladığı 19. yy'nin sonlarına doğru ahşap yerine geçmeye başlamıştır (Eldem, 1987, cilt 3, s.161).

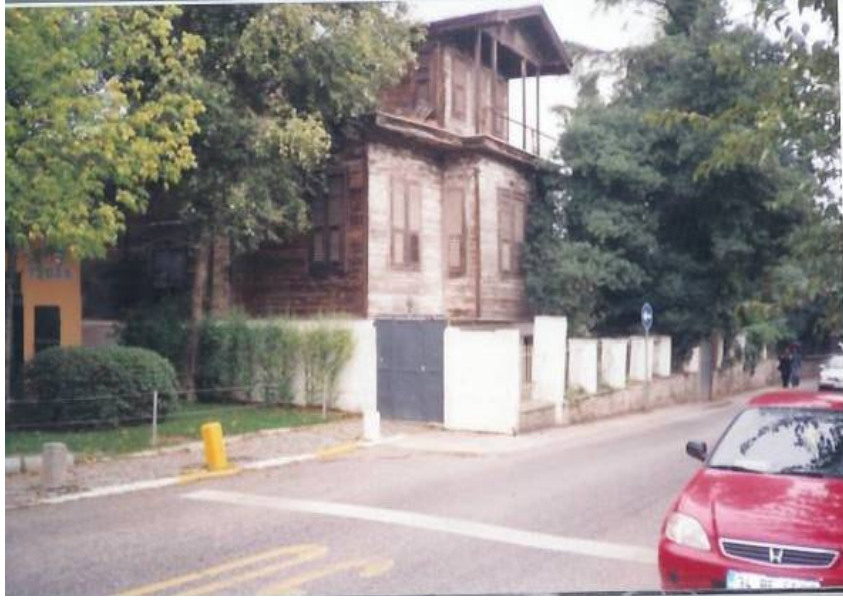
Çalışma alanındaki tarihi yapıların %36,88'i ahşap karkas sistemde inşa edilmiştir.

Zemin kat kotuna kadar moloz taş beden duvarlarının üstüne genellikle iki kat daha çakılmıştır. Çatı iskeletinin altında kazanılmış çatı arası odaları mevcuttur. Odaların bir kısmı normal pencere bir kısmı da fener tip pencereyle doğal ışıktan faydalanmaktadır. Cumbaların genişliğine göre biçimsel kaygıları olmayan basit payandalar kullanılmış, cumba genişliği minimal olanlardaysa payanda kullanılmamıştır. Cepheler genelde yalı baskısı olarak

kaplanmıştır. Bağlarbaşı semtindeki yapılanma bitişik nizam olması sebebiyle ahşap yapıların arasına 40-50 cm genişliğinde dolu harman tuğlasından yangın duvarı örülmüştür.

Resim 3.6 Ahşap yapım sistemine rnek (Bağlarbaşı Nuhkuyusu Cad. No: 3)

Resim 3.7 Ahşap yapım sistemine çalışma alanından örnek (Altunizade Oymacı Sok. No: 38)

Resim 3.8 Çalışma alanından ahşap yapım sistemine örnek (Bağlarbaşı Yeni Dersane Sok. No: 18-20-22)

3.1.1.4 Restorasyon Sonrası Betonarme Sistem

Kültür varlıklarının restorasyonlarında:

- Sağlamaştırma
- Bütünleme
- Yenileme

- Yeniden yapma
- Temizleme
- Taşıma gibi tekniklerden yararlanılmaktadır (Ahunbay, 1999, s. 90).

Restorasyon uygulaması yapılan kültür varlıklarının %3,15'inde yeniden yapma tekniği kullanılmıştır. Genelde bu teknik tümüyle yıkılmış, yok olmuş, ya da çok harap durumda olan bir anıtın elde bulunan belgelere dayanılarak yeniden yapılması için özel durumlarda kabul edilen bir uygulamadır.

Orijinal halinde subasman seviyesi ya da zemin kat beden duvarlarına kadar kagir, üst katları ahşap karkas olan kültür varlıklarının yıkılıp kitle özellikleri restorasyon sonrası aynı olacak nitelikte betonarme olarak inşa edilmesidir. Restorasyon çalışmalarında duvarlar betonarme iskelet sistemde inşa edilip, daha sonra ahşap kaplamalar ile yapının özgün görünümü verilmektedir. Bu değişimde ahşabın sürekli artan fiyatlarının da etkisi büyüktür (Yücesoy, 1998, s.64).

Zühtü Paşa Konağı, Nazım Paşa Konağı, Ethem Efendi Köşkü bu teknikle restorasyonu yapılan uygulama örnekleridir. Binaların yapım sistemi olarak betonarme sistem tercih edilmiş, cephe kurgusunu korumak içinde cephede ahşap kaplama kullanılmıştır. İç mekan kurgusunda; mekanın güncel fonksiyonuna uygun gerekli eklemeler ve çıkarmalar yapılmıştır. Bazı uygulamalarda da yeni imar durumlarının imkanlarından yararlanılmıştır (oturma büyütülmüş, gabarisi artırılmış vb.). Örneğin; Sürre Emine Evi'nin restorasyonunda orijinal bloğun yanına simetriği olan aynı üslup özelliğini taşıyan yeni blok inşa edilmiştir. Sürre Emine Evi restorasyon kuramlarına aykırı bir uygulamadır. Yeni bloğun çağdaş ek olduğu herhangi bir teknikle veya yazılı bir belgeyle yapının dönünün ve bugününün ziyaretçilere ifade edilmesi gerekmektedir.

Venedik Tüzüğü'nün 13. maddesi "Eklemelere ancak yapının ilgi çekici bölümlerine , geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresiyle olan bağlantısına zarar veren gelmediği durumlarda izin verilebilir" denilmektedir. Tarihi yapıların çağdaş yaşam içinde etkin yer almaları amacıyla bazı eklerle birlikte düşünülmesi gerekmektedir. Böyle durumlarda görünümü olabildiğince az etkileyen, çevreye uyan çağdaş tasarımlar gerçekleştirilmelidir (Ahunbay, 1999, s. 98).

Bölgedeki bir başka uygulama Zühtü Paşa Konağı; STFA'ya devredildikten sonra yıkılmış fakat restitüsyona yardımcı belgeler sayesinde (fotoğraf, gravür vb.) konağın rekonstrüksiyonu yapılmıştır. Uygulama esnasında orijinal iç mekan, dış mekan kurgusu,

gabri esas alınmıştır. Bodrum kat seviyesinde yapı kontürü büyütölmüş, bodrum kata ışık almak için de zemin kotunda yapılan ışıklıklarla alınmış, kullanıcı gereksinimi olarak toprak altında otopark oluşturulmuştur.

Resim 3.9 Restorasyon sonrası betonarme sisteme örnek (Altunizade Ord. Prof. Fahrettin Kerim Gökay Cad. No: 1)

Resim 3.10 Restorasyon sonrası betonarme sisteme örnek (Altunizade Tophanelioğlu Cad. No: 68)

3.1.2 Kat Adetleri

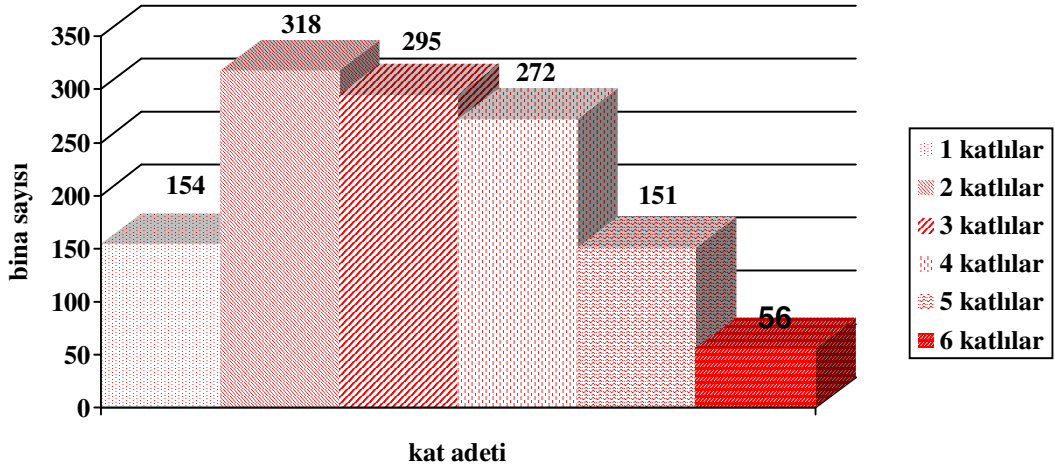
Bölgenin yerleşimi 19. yy. öncelerine dayanmaktadır. II. Dünya Savaşı sonrasına kadar bölgede eski kent dokusunun niteliklerini ve ahşap mimariyi korumaya devam eden birçok semt varken bugün bunların büyük çoğunluğu yok olmuştur. Dokuya röper olabilecek semtlerden Bağlarbaşı-Profito İlyas Kilise çevresi çalışma alanımız dahilinde orjinal silüet verebilmektedir. Çalışma alanını kentsel doku bakımından üç alt bölgeye ayırabiliriz:

- Bağlarbaşı-Kilise çevresi; bitişik nizam-sürekli silüet (2-3 katlı yapılar)
- Çamlıca çevresi; bahçeli nizam-kopuk silüet (2-3 katlı yapılar)
- Altunizade çevresi; 20-21. yy yapılarının oluşturduğu yeni kentsel silüet (4-5-6 katlı yapılar)

Çizelge 3.2 Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel çevresi yapıların kat adetleri sayısal değerleri

Yapı kat adetleri	Kat adetlerine göre çalışma alanındaki bina	Kat adetlerinin çalışma alanındaki yüzdelik
1 katlılar	154	%12,33
2 katlılar	318	%25,5
3 katlılar	295	%23,66
4 katlılar	272	%21,83
5 katlılar	151	%12,16
6 katlılar	56	%4,5

Toplam 1246 adet bina

Şekil 3.3 Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel çevresi yapıların kat adetleri grafik gösterimi

3.2 Yapı Fonksiyon Analizleri

Yakın zamanlara kadar İstanbul kentinin farklı işlevlere ayrılan alanları değişmeden kalmıştır. Örneğin idari merkez, Topkapı Sarayı çevresi ve Babıali; konut alanlarının içine uzanan ticaret şeritleri liman çevresini yakın zamana kadar ticaret merkezi olmaktan kurtaramamıştır. Bunun yanında konut alanları; özellikle Osmanlı çağında , yavaş yavaş surların dışına taşarak kıyı şeridi ve Üsküdar'a doğru uzanmıştır. Evliya Çelebi 17. yy'de Üsküdar yerleşmesinden bahsetmektedir (Kuban, 2001, s. 4).

Aşağıda ifade edilen fonksiyon analizleri sonuçlarına göre; çalışma alanı dahilinde %41,05 gibi yüksek bir düzeyde olan sonuç tarihten gelen konut işlevinin yoğunluğunun devam ettiğini ispatlar. Çalışma alanında toplu konut tipi yerleşim yoğunluktadır (Hilal Konakları, Mesa Konutları). Geçmişte bölge sayfiye yeri ve ikamet amaçlı kullanılırken son yıllarda ticaret fonksiyonu bölgede kendini hissettirmektedir (%37,31). Asya ve Avrupa kıtalarını bağlayan çevre yolunun çalışma alanından geçmesi büyük şirketlerin yönetim merkezlerinin (Coca-Cola, Hayat Holding vb.) bölgeye taşınmasında önemli bir sebeptir. Ticaret fonksiyonunun hızlanmasında Capitol Alışveriş Merkezi'nin çalışma alanına taşınmasının etkisi büyüktür. Zemin kat ticaret, üst katlar konut olarak kullanılan yapılarda (%13,88) semtlerin ana arterden uzak mahallelerinde konumlanmıştır. Genel alanı fonksiyon dağılımı açısından 3 alt bölgeye ayırabiliriz:

- Çamlıca çevresi; konut ağırlıklı
- Altunizade çevresi; ticaret ağırlıklı
- Bağlarbaşı çevresi; zemin kat ticaret üstü konut ağırlıklıdır.

Çizelge 3.3 Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel çevresi yapıların fonksiyon tipleri sayısal değerleri

Yapı fonksiyonu	Çalışma alanındaki fonksiyon tipindeki bina sayısı	Fonksiyonun çalışma alanındaki yüzdeler dağılımı
Dini yapı	8	%0,64
Çeşme	2	%0,16
Boş	15	%1,20
Tümüyle konut	511	%41,05
Zemin kat ticaret üst katlar konut	173	%13,88

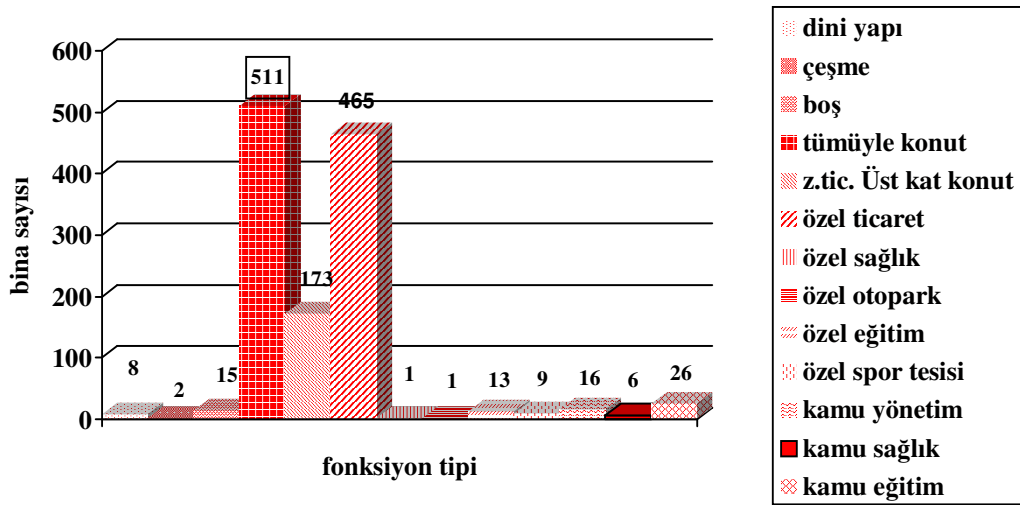
Hizmet sektörü (ÖZEL)

Ticaret	465	%37,31
Sağlık	1	%0,08
Otopark	1	%0,08
Eğitim	13	%1,04
Spor tesisi	9	%0,72

Kamusal işlevler

Yönetim	16	%1,28
Sağlık	6	%0,48
Eğitim	26	%2,08

Toplam 1246 adet bina

Şekil 3.4 Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel çevresi yapıları fonksiyon tipleri grafik gösterimi

Şekil 3.5 Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı tarihsel çevresi yapıların fonksiyon analizi

3.3 Mekansal Ve Çevresel Ögelere Göre Analiz

Bölgede; restorasyonu yapılmış tarihi yapılar, restorasyonu yapılmamış tarihi yapılar ve yeni yapılar olmak üzere üç tip uygulama mevcuttur. Bağlarbaşı semti şehircilik açısından ızgara sistemde kurgulanmış ve silüet açısından süreklilik arz etmektedir. Capitol-Çamlıca hattında ise kentsel silüet, bahçeli köşkler sebebiyle parçalıdır. Bu sebeple çalışma alanında mekansal ve çevresel ögelere göre analiz yapılırken Capitol eşik nokta olarak kabul edildi. Capitol-Bağlarbaşı arası yeni yapıları değerlendirilirken bu bölgenin tarihi çevre değerleri, Capitol-Çamlıca arası yeni yapılarında ise bu hattın kriterleri göz önüne alınarak oluşturuldu. Bağlarbaşı yapıları 2-3 katlı kitle olarak dikdörtgen prizma geometrisinde dar cepheli yapılardır. Capitol sonrasındaki yapılar ise daha yüksek katlı kübik geometride inşa edilmiştir.

Tarihi yapıların özgünlük durumlarını analiz ederken dört kriterden yararlandı:

a) **Özgün Durumda Kalmışlık:** Yapının inşa edildiği tarihten itibaren özgün durumunu koruyor olmasıdır.

Yapının cephe kaplamaları, pencere, kapı doğramaları özgünlüğünü korumaktadır. Cephe genelindeki doluluk-boşluk oranları, çatı kaplamaları da özgündür. Bu yapı özgünlüğünü korurken yanındaki yapılar özgünlüklerini değişik boyutlarda yitirmiş durumdadır.

Resim 3.11 Bağlarbaşı-Kısıklı Cad. No: 21

Resim 3.12 Çamlıca-Kısıklı Cad. No: 128

b) Cephesi nemsiz Oranda zgünlüğünü Yitirmiş Olmak: Yapının inşa edildiği durumdaki cephe ifadesinin önemsenmeyecek oranda değiştirilmesidir.

Resim 3.13 Bağlarbaşı-Nuhkuyusu Cad. No: 3 (Üst kat çıkma penceresi kapatılmış)

Resim 3.14 Bağlarbaşı-Allame Cad. No: 77 (Kapı boşluğu kapatılmış)

c) Kitle, Plan, Cephe Olarak Önemli Oranda Özgünlüğünü Yitirmiş Olmak: Yapının özgün halinin kitle, plan, cephe olarak değiştirilmesidir.

Resim 3.15 Bağlarbaşı-Nuhkuyusu Cad. No: 365

d) Strüktürü Bozulmuş Olmak: Yapının taşıyıcı sistem kurgusunun tahrip olmasıdır.

Resim 3.16 Bağlarbaşı-Allame Cad. No: 89 (Yapının sadece dış duvarları kalmıştır)

Resim 3.17 Bağlarbaşı-Nuhkuyusu Cad. No: 375 (Yapı sol tarafının üstüne yatmaya başlamıştır)

Restorasyon geçirmiş olan yapıların analizinde 3 kriterden yararlandı:

a) **Özgün Durumda Kalmışlık:** Restorasyon görmüş yapıların özgünlük değerlerini koruyor olmasıdır.

Resim 3.18 Bağlarbaşı-Hacı Murat Sok. No: 111

Resim 3.19 Altunizade-Abdulaziz Av Köşkü (Altunizade Tophanelioğlu Cad. / Validebağ Korusu)

b) Cephesi Önemsiz Oranda Özgünlüğünü Yitirmiş Olmak: Yapının restorasyon uygulaması sonrasında cephe kurgusunda önemsenmeyecek değerde özgün halini yitirmiş olmasıdır.

Resim 3.20 Bağlarbaşı-Nuhkuyusu Cad. No: 399-A

Resim 3.21 Bağlarbaşı-Nuhkuyusu Cad. No: 323 (Zemin kata vitrin camı açılmış)

c) **Kitle, Plan, Cephe Olarak Önemli Oranda Özgünlüğünü Yitirmiş Olmak:** Yapıya II. grup restorasyon uygulaması yapılırken; yapının kitle, plan şeması ve cephe biçimlenmesi açısından değiştirildiği durumdur.

Resim 3.22 Altunizade-Fahrettin Kerim Gökay Cad. No: 1 (Sürre Emini Evi)

Yeni yapıların analizinde 3 kriterden yararlanıldı:

a) Kitle, Cephesiyle Çevreye Uygun Olan: Yapının değerlendirildiği tarihsel çevreye kitle ve cephesiyle uyumlu olmasıdır.

Resim 3.23 Bağlarbaşı-Selamet Sok. No: 97

b) Yalnızca Kitle Uygun, Cephesi Aykırı: Yapının bulunduğu tarihi çevredeki dokuya kitle olarak uyumlu, cephe kurgusu bakımından aykırı olmasıdır.

Resim 3.24 Bağlarbaşı-Fırıncı Rüstem Sok. No: 143

c) **Tümüyle Çevreye Aykırı:** Analiz yapılacak olan yapının bulunduğu tarihsel çevreye her bakımından aykırı olmasıdır.

Resim 3.25 Bağlarbaşı-Karamanoğlu Sok. No:37 -B

Yeşil Alanlar

a) **Boş Arsalar:** Bağlarbaşı semtinde hiç boş parsel bulunmazken, Altunizade'de %10, Çamlıca'da ise %35 oranında boşluk gözlenmektedir.

b) **Tanzim Edilmiş Yeşil Park Alanları:** Çalışma alanında Marmara Hastanesi karşısı doğal sit alanı, Millet Parkı, Çamlıca Koruluğu gibi kentsel rekreasyon alanlarının haricinde E-5 Karayolu'na paralel düzenlenmiş yeşil alanlar bölgeye farklı bir görünüm kazandırmaktadır.

c) **Mezarlıklar:** Nuhkuyusu Caddesi üzerinde Rum Mezarlığı bulunmaktadır.

Yol Kaplamaları

a) **Asfalt:** Çalışma alanındaki yolların %95'i asfalt kaplıdır. Küçük Çamlıca Caddesi haricinde bölgede tercih edilen kaplama malzemesidir.

b) **Parke Taş:** Küçük Çamlıca Caddesi üzerindeki bölgede tercih edilen kaplama malzemesidir. Ayrıca Küçük Çamlıca Koruluğu'nda yol kaplaması olarak kullanılmıştır.

Şekil 3.6 Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı tarihsel çevresi mekansal ve çevresel öğelere göre analiz

3.4 Tarihi Yapıların Değerlendirme Analizi

Dünya ölçeğinde 1970'lerin ortalarından başlayarak ekonominin yeniden yapılanması sonucunda üretim biçimlerindeki değişim, üretim için dünya ölçeğinde yeni yer seçim kararları ve sanayileşme, Avrupa ve Amerika'daki kent ekonomilerinde ve kentsel mekanlarda ciddi problemlere ve darboğazlara yol açmıştır. Türk kent ekonomisinin ve kentsel dönüşümler Avrupa ve Amerika'nın dönüşümleriyle birebir örtüşmemekle beraber, benzerlik gösterdikleri yerlerde vardır. 1980 sonrasında benimsenen yeni liberal politikalar, dünya ölçeğinde artan şirket birleşmeleri, çok uluslu şirketlerin artan etkinlikleri ve yabancı sermaye yatırımlarının kolaylaştırılmasına bağlı olarak sermayenin hareketliliğindeki artışla birleşince, Türkiye'deki kentler ve burada yaşanan süreçler de küresel etkilere daha açık ve duyarlı hale gelmişlerdir (Özdemir, 2003, s. 384).

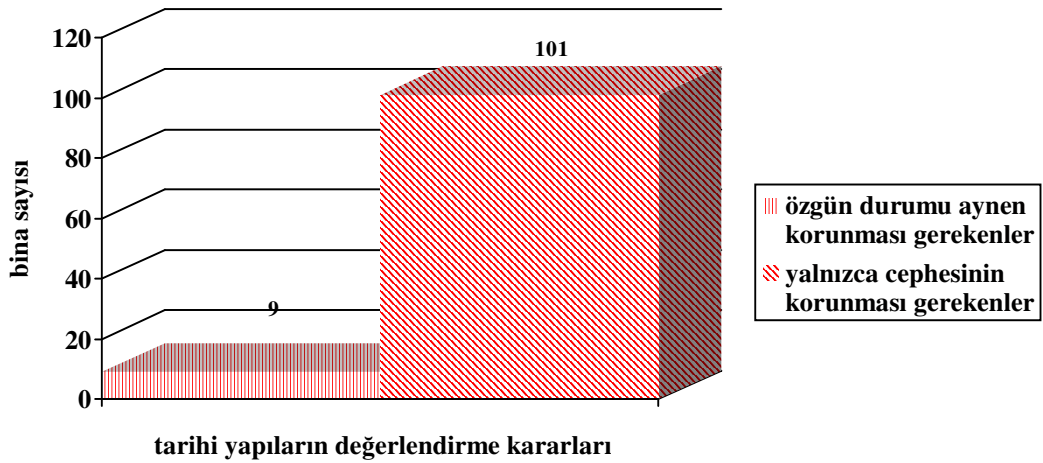
Bilindiği üzere, ülkemiz metropoliten kentleri, hızlı nüfus artışı, göç, anarşik olaylar vb. nedenlerden kaynaklanan hızlı ve çarpık kentleşme olgusu ile karşı karşıyadır. Bu düzensiz, çarpık kentleşme olgusu, plansız ve belirli bir disiplinden yoksun niteliği arsa spekülasyonu ile birleşince doğal ve kültürel değerleri giderek yok eden bir nitelik kazanmaktadır. Kentsel dönüşüm süreci, özellikle metropoliten şehirlerin kent içi alanlarında çok boyutlu bir öneme sahiptir. Günümüz tüketim kültürü, her şeyi olduğu gibi mekanları da yapıcı ve olumlu biçimde olduğu kadar yıkıcı ve olumsuz şekillerde de tüketmekte oldukça sınırsız olduğuna dikkat etmek gerekir.

Tarihi kent dokuları kültürel mirastır, geçmişleri ne kadar derin olursa olsun koruma söylemi açısından değerleri olarak eskimezler fakat yıpranmaktadırlar (Mimarlık Haberler, 2005, s.13). Tarihi yapılar koruma kararları açısından değerlendirilirken özgünlüklerini yitirmeden korunarak yeniden kullanılabilir hale getirilmelidirler.

Çizelge 3.4 Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel yapıları değerlendirme sonuçları sayısal değerleri

Tarihi Yapıların Değerlendirme Kararları	Bölgedeki korunma durumuna uyan yapı sayısı	Bölgedeki korunma durumuna uyan yapı yüzdelik
Özgün durumu aynen korunması gerekenler	9	% 0,71
Yalnızca cephesinin korunması gerekenler	101	% 8,01

Toplam 110 adet yapı

Şekil 3.7 Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı bölgesi tarihsel yapıları değerlendirme sonuçları grafik gösterimi

Bölgede yapılan analizlere göre; 1260 adet binanın bulunduğu çalışma alanında korunması gereken kültür varlıkları sayısı 110'dur. Bu sayı % 8,72 gibi düşük orana tekabül etmektedir. Bölgenin 20. yy öncesindeki kültür varlıkları ile günümüz değerleri bize, kentsel dönüşümün çalışma alanında 80'li yıllardan itibaren çok hızlı seyrettiğini gösterir. Kentsel dönüşümü tetikleyen en yapay eşikler; Boğaziçi Köprüsü bağlantısının bölgeden olması, Altunizade Kavşağı'nı inşa etmek için nadide köşkerin istimlak edilmesi gibi nedenlerdir. Bu faktörler bölgenin kültürel zenginliğine büyük bir darbedir.

Kültür turizmi teşvik fonu altında Validebağ Korusu dahilinde minyatür köşkler inşa edilerek kentin o günlerdeki havası teşhir edilebilir.

Bir diğer eşik olan Capitol Alışveriş Merkezi'nin inşa edilmesiyle bölgedeki ticaret fonksiyonlu yapıların sayısı artmıştır. Giydirmce cephele yönetim merkezleri, bankalar, sigorta şirketleri vb. işlevli yapılar bölgede yoğunlaşmaya başlamıştır.

Bölgedeki kültür varlıklarının % 8, 72'lik genel oranının:

- % 0,71'i özgün durumu plan ve cephe olarak aynen korunması gereken kültür varlıklarıdır. Mimari açıdan önemli olan bu statüdeki kültür varlıklarını hem iç mimari hem de dış kabuğu açısından koruyarak bilgi aktarımını sağlamaktır.

Resim 3.26 Altunizade-Abdulaziz Av Köşkü Validebağ Korusu % 8,01'ini II. Grup koruma kararları doğrultusunda, çevresel silüet değerlerini bozmadan, cephenin aynen korunup; iç mekan düzeninin güncel işlevine uygun olarak düzenlenmesidir.

Resim 3.27 Altunizde-Kısıklı Cad. No: 23

Şekil 3.8 Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı tarihsel çevresi değerlendirme analizi

4. ÇAMLICA'DA AHŞAP BİR KÖŞK

4.1 Köşkün Mevcut Mimari, Yapısal ve Malzeme Özellikleri

Üsküdar ilçesine bağlı Çamlıca-Küçük Çamlıca Caddesi üzerinde yer alan ahşap bir köşktür. 19. yy ikinci yarısında inşa edildiği tahmin edilen köşk, plan özellikleri ve bulunduğu semt itibariyle sayfiye köşkü olduğu ihtimalini düşündürmektedir. Köşkü yaptıran ve yapan hakkında bir bilgi mevcut değildir. Orta sofalı Türk Evi plan tipi özelliklerinde inşa edilen köşk simetrik planlıdır.

Resim 4.1 Küçük Çamlıca caddesinden yapıya bakış

Bir kat yüksekliğindeki kagir yığma duvarların üstünde, iki kat boyunca ahşap karkas sistemle inşa edilmiş yapı devam etmektedir. Bodrum kat, kagir duvarları 65 cm kalınlığındadır. Taşıyıcı kagir duvarların arkasında oda olarak kullanılan mekanların, havalandırılması ve ışık alması için yer yer pencere boşlukları bırakılmıştır. Pencere boşlukları, bodrum katta yaklaşık 100*100cm ve kare formundadır. Pencerelerin önünde dolu demirden ızgara tip korkuluklar vardır.

Resim 4.2 Sol yan cephe görünüşü

Resim 4.3 Kagir bodrum kat beden duvarları

Resim 4.4 Ahşap karkas sistemi görünüşü

Resim 4.5 Ahşap karkas ve kagir duvar geçiş detay görünüşü

Kapı ve pencere boşluklarının yanlarına dikmeler, alt ve üstüne kuşaklar konulmuştur. Sağır duvarlar da payanda, kuşak ve ara dikmelerle desteklenmiştir. Üst kat dikmelerinin üstüne bir yastık yerleştirilip, yastık tabanı üzerine de döşeme kirişleri oturtulmuştur. Kirişlerin üstüne de çatı karkasının oturması için tekrar yastık tabanı oturtulmuştur. Çatı sistemi oturtma çatıdır. Kirişlerle yük duvarlara aktarılmakta, göğüslemelerle de destek sağlanmaktadır. Çatı örtüsü marsilya kiremittir. Saçaklar, yapı çevre duvarından 60cm dışarıya çıkarılmıştır. Saçak altı ahşap ile kapatılmıştır. Yağmur oluğu 5cm'lik ahşap tabana oturmaktadır. 13cm'lik saçak alnı vardır. Oluk tabanı ve saçak çıkma altı ahşap olup "s" ve "c" kıvrımlar kullanılmıştır. Saçak altı ve cephe duvarının kesişim noktasında "s" ve "c" kıvrımlı ahşap profiller kullanılarak geçiş yapılmıştır.

Resim 4.6 Çatının genel görünüşü

Resim 4.7 Saçak çıkmasının yapıyla ilişkisi

Resim 4.8 Saçak çıkması köşe detayı

Resim 4.9 Saçak altı görünüşü

Resim 4.10 Saçak alın profili detay görünüşü

Ön bahçeden bodrum kata 127cm eninde 180cm yüksekliğinde bir kapı ile giriş yapılabildiğini duvardaki boşluktan anlamaktayız.

Resim 4.11 Bodrum kata giriş kapısı

BK02 no'lu odada mekanın solunda 42cm derinliğinde 44cm eninde duvar nişi mevcuttur. Nişin olduğu kısımda harman tuğla kullanılmıştır. Tuğlanın duvarda kullanıldığını, nişin altındaki duvarın dökülmüş kısmından anlıyoruz. Nişin üst atkısı basık kemerdir.

Resim 4.12 Bodrum kat duvar nişi

BK01 no'lu odadan BK02 no'lu odaya ahşap, çift kanatlı kapıdan ulaşıldığını duvar boşluğunda kalan tek kanattan anlıyoruz. Şu an kapının sağ kanatı durmakta, diğer kanatı ise sökülmüştür. BK01 ve BK02 no'lu odalar dışarıya 100*100 cm boyutlarındaki pencerelerle açılmaktadır. BK02 no'lu odadan arada kalan BK03 no'lu mekana geçilebilmektedir.

Resim 4.13 BK01 ve BK02 no'lu odaların ortak duvarı

Resim 4.14 BK02 no'lu odanın çift kanatlı kapısı

Resim 4.15 BK01 ve BK02 no'lu odaların 100*100cm'lik pencereleri

Resim 4.16 BK03 no'lu odaya geçiş boşluğuna BK03'den bakış

Resim 4.17 BK03 no'lu odaya geçiş boşluğuna BK02'den bakış

BK03 no'lu odanın dışarıyla irtibatı yoktur; BK03'den 10 adet basamakla üst kata ulaşılmaktadır. Bodrum ve zemin katları birbirine 95cm enindeki 10 adet dökme mozaik basamak bağlamaktadır.

Resim 4.18 Bodrum kat merdivenlerinin üstten görünüşü

Resim 4.19 Bodrum kat merdiven basamağı detay görünüşü

Resim 4.20 BK03 no'lu mekanın genel görünüşü

Bodrum kat kagir duvarların iç ve dış yüzleri sıvanmıştır. Şimdilerde ise sıvaları dökülmüştür, döşemeleri 20*20cm'lik pişmiş karo toprak malzemeyle kaplıdır. Tavanlar ahşap kaplamadır.

Resim 4.21 Yapıdaki kagir duvarların günümüzdeki sıva ve döşemelerin kaplama durumu

Resim 4.22 Bodrum kat ahşap tavan kaplamalarının durumu

Resim 4.23 Bodrum kat ahşap tavan kaplamalarının durumu

Zemin kata bahçeden 11 adet beyaz mermer basamakla veya bodrum kattan 10 adet dökme mozaikten basamakla ulaşılmaktadır. Giriş kapısının yanında simetrik olarak konumlanmış beyaz mermer merdivenler bulunmaktadır. Sol yandaki 11 basamaklı olup 3. basamakta yanlara taşar ve ovalik yapar; sağ yan tarafta ise 8 adet basamak vardır.

Resim 4.24 Giriş merdivenleri basamak detayı

Resim 4.25 Beyaz mermer kaplamalı giriş merdiveni genel görünüşü

Ahşap giriş kapısı 129/242cm ölçülerinde çift kanatlıdır. Kanatların üstünde orijinalinde sabit camlı bir bölüm varken günümüzde gelişigüzel tahtalar çakılmıştır. Ahşap giriş kapısının yanında 70/200cm'lik parapeti 73 cm olan ahşap giyotin pencere vardır.

Resim 4.26 Giriş kapısı

Resim 4.27 Giriş kapısının sökülen üst kısmına çakılan tahtaların durumu

Resim 4.28 ZK03 no'lu odada zemindeki kot farkının görünüşü

ZK03 no'lu oda; Türk Ev plan tipinden orta sofalı tipin köşkte uygulandığı mekandır. ZK03 no'lu odada giriş kapısının 175cm ötesinde 55cm'lik seki yapılmıştır.

Resim 4.29 ZK03 no'lu odadan diğer odalara giriş kapıları

Diğer odalar, orta sofaya-ZK03 no'lu odaya açılır. Kat genelinde oda kapıları 140/255 cm ölçülerindedir. Kapı malzemesinin ahşap olduğunu kapı boşluklarındaki pervaz ve kasa parçalarından anlamaktayız. Sofaya göre simetrik yerleşen odaların pencere yeri ve ölçüleri de aynıdır. Pencere 95/200 cm ölçülerinde olup, 85 cm parapet yüksekliğindedir.

Resim 4.30 Giyotin ahşap pencereler

Giriş aksında, birinci katta var olan yan pencere boşlukları zemin katta yoktur. Orta sofalı plan tipine sahip köşkte iki yönde de simetri vardır. Orta sofa dışarıya doğru 125 cm çıkıntı yaparak belirginleşmiştir. Çıkma, çatı kotuna kadar devam etmektedir.

Resim 4.31 Giriş aksı çıkması sağ yan görünüşü

Resim 4.32 Giriş aksı çıkmasının sol yan görünüşü

Üst katlarla bağlantıyı sağlayan merdiven sofanın ucuna, arka bahçeye bakan tarafa yerleştirilmiştir. Ahşap merdiven 22 basamaktan oluşup döner formludur. Merdivenin ilk altı basamağının yan yüzleri zemin kat döşemesine kadar ahşap kaplanmıştır.

Resim 4.33 Ahşap döner merdivenin üstten görünüşü

Resim 4.34 Ahşap merdivenin önden görünüşü

Merdiven kovası da giriş cephesindeki çıkma gibi 120 cm cephe sathından ileri çıkarak belirginleşmiştir. Zemin ve birinci kat arasında, merdiven boşluğunda 93/300 cm'lik iki adet ahşap pencere vardır.

Resim 4.35 Merdiven evi çıkmasının görünüşü

Resim 4.36 Merdiven evindeki 93/300cm'lik pencereler

Merdiven korkuluklarının ahşaptan balon tipte olduğunu mevcut olan numuneden anlıyoruz. Korkulukların basamaklara tespit edildiği noktalar yerlerinde mevcut olduğundan modülasyonu okuyabildik.

Resim 4.37 Ahşap merdiven korkuluklarının mevcut hali

Resim 4.38 Ahşap merdiven korkuluğunun modul detayı

Zemin katta merdiven altındaki ZK04 no'lu mekandan arka bahęeye 80x190 cm'lik ahşap bir kapı ile çıkılmaktadır. Kapının varlığı duvar boşluğundan anlaşılmaktadır.

Resim 4.39 ZK04'den bahçeye çıkış kapısı boşluğu görünümü

Kat genelinde döşeme kaplaması ahşap malzeme iken ZK04'te 20*20 cm'lik karo mozaiktir. ZK04'te bodrum kattan çıkan merdivenin bittiği kotta 51/58 cm'lik ahşap pencere vardır.

Resim 4.40 ZK04'teki ahşap pencere

Zemin katta merdiven kovanının iki yanında wc mekanları bulunmaktadır. Arka bahçeye bakan wc'lerin 68/112 cm'lik 180 cm parapeti olan ahşap pencereleri vardır. Wc'lerde beyaz mermer hela taşları vardır.

Resim 4.41 ZK05 no'lu oda wc mekanı

Arka bahçede ZK07 no'lu odaya bitişik harman tuğladan kagir inşa edilmiş 1.50x1.50 m²'lik ZK09 no'lu müştemilat mevcuttur. Mekanın duvarları harman tuğla, döşemesi 20x20 cm'lik karo mozaik, tavanı ise ahşap kaplamadır.

Resim 4.42 Müştemilat

Resim 4.43 ZK09 no'lu mekan (Müştemilat)

Zemin kat genelinde iç ve dış duvarlar ahşap karkas sistemle inşa edilmiş, kalınlıkları ise 18 cm'dir. İç duvarlar bağdadi sıva, dış duvarlar ise 180*18 mm'lik ahşap kaplamadır. Kat genelinde döşeme ve tavan kaplamaları ahşaptır. Zemin katın temiz kat yüksekliği 3.50 m'dir.

Duvarlarda bağdadi sıva kullanılmıştır. Bağdadi sıva dikmeler üzerine çakılan çıtaların sıvanmasıyla tutturulmuştur. Bağdadi sıva için çıtaların üstüne sıva sürülür. İlk katta kırıtlı kireç harcı veya kırıtlı kireç-alçı karışımı çıtalara vurulur. Sonra mala ile düzeltilerek ikinci ve üçüncü kat sıvaya geçilir ve bu şekilde sıva işlemi tamamlanır.

Resim 4.44 ZK01 no'lu oda genel görünümü

Resim 4.45 ZK02 ve ZK03 no'lu odaların genel görünümü (Sol taraf ZK03, sağ taraf ZK02)

Resim 4.46 ZK02 no'lu oda pencere düzeni

Resim 4.47 ZK05 no'lu wc genel görünüşü

Resim 4.48 ZK03 no'lu odadan ZK06-07-08 no'lu odalara bakış

Resim 4.49 ZK08 no'lu oda genel görünüşü

Resim 4.50 ZK07 no'lu odaya genel bakış

Resim 4.51 ZK07 no'lu odanın karkası bozulan duvarı

Birinci katta, orta sofa zemin kattaki gibi ön bahçeye açılmamıştır. Zemin katta orta sofa ölçüsü 700x510 cm² iken birinci katta 300x510 cm²'dir. Merdivenden çıktıktan sonra 1K03 no'lu orta sofadan diğer mekanlara geçiş yapılmaktadır.

Resim 4.52 Merdiven evine ve 1K03 no'lu odaya bakış

Merdiven kovanının iki yanında 1K05 ve 1K06 no'lu odalarda wc mekanları oluşturulmuştur. Wc mekanları 70*110 cm'lik ahşap pencerelerle arka bahçeye açılmaktadır.

Resim 4.53 Merdiven evinin yanındaki 1K06-wc mekanı

Resim 4.54 1K05-wc mekanında tavana bakış

Merdiven kovasının orta aksında 1K04 no'lu odaya 125x250cm'lik çift kanatlı ahşap kapıyla girilmektedir. Zemin kattaki pencere boşluklarının düşey izleri 1K04 no'lu odada devam etmektedir. Giriş kapısının olduğu boşluk birinci katta ahşap giyotin pencere ile doldurulmuştur.

Resim 4.55 1K04 no'lu odanın pencere düzeninin cepheden görünüşü

Resim 4.56 1K04 no'lu odanın pencere düzeninin içerden görünüşü

Ayrıca zemin kattan farklı olarak giriş çıkmasının sağ ve sol tarafında 70x200 cm'lik, 85 cm parapetli ahşap pencereler bulunmaktadır. Döşeme ve tavan kaplamaları ahşap, duvarları ise bağdadi sıvadır.

Resim 4.57 1K04'te giriş aksının sol yanına açılan pencere boşluğu

Resim 4.58 1K04'te giriş aksının sağ yanına açılan pencere boşluğu

Sol yan cepheye bakan 1K01 ve 1K02 no'lu odalar zemin kattaki ZK01 ve ZK02 no'lu odaların düşey aksındadır. 1K01 no'lu odanın arka bahçeye bakan cephesinde pencere boşluğu zemin kattan farklı olarak ikiye çıkartılmıştır. Kat genelinde, simetrik cephe düzeninin bozulmaması için; sağ yan tarafta yaratılan tali mekanların pencere düzenleri sol tarafa da taşınmıştır. Zemin kattaki ahşap doğramanın orta aksı birinci katta iki doğrama arasında kalmış, simetrik olarak iki adet pencere yerleştirilmiştir. Üst katta pencere ölçüsü 10 cm enine daralmıştır (Resim 4.6).

Resim 4.59 1K01 no'lu odaya bakış

Resim 4.60 1K03'ten 1K01 ve 1K05 no'lu mekanlara genel bakış

Resim 4.61 1K02'den ön bahçe tarafına bakış

Resim 4.62 1K02 no'lu odadan sol yan bahçe tarafına bakan duvara bakış

Orta sofanın sağ yanında yer alan 1K10 no'lu oda ZK08 no'lu odayla aynı mimari özellikleri taşımaktadır. Döşeme ve tavan kaplamaları ahşap, duvarları ise bağdadi sıvadır. Haricen 1K09 no'lu hol mekanına açılan servis penceresi vardır. 1K09 no'lu hol mekanından cepheye 89x132 cm'lik parapeti 160 cm olan ahşap pencere açılmıştır (Resim 4.64).

Resim 4.63 1K03'ten 1K10 no'lu odaya genel bakış

Resim 4.64 1K03'ten 1K09'un olduğu mekana bakış

1K08 no'lu oda köşkün mutfak mekanıdır. Döşeme ve tavan kaplamaları ahşap, duvarı ise bağdadi sıvadır. Arka bahçeye bakan cephesinde zemin kattaki pencere düzeninden farklılaşmış, 50 cm kaymış ahşap pencere vardır. 1K01 no'lu odada açılan pencere boşlukları sofanın bu kolunda da mutfak ve banyo mekanlarında açılarak simetrik düzen devam ettirilmiştir (Resim 4.6).

Resim 4.65 Sağ yan cephe görünüş

Birinci kat genelinde odalara giriş kapıları 1K04 oda kapısı hariç ahşap ve tek kanatlıdır, 1K04 no'lu odanın kapısı ise ahşap ve çift kanatlıdır. Birinci kat genelinde iç ve dış duvarlar ahşap karkas sistemle inşa edilmiş, kalınlıkları ise 18 cm'dir. İç duvarlar bağdadi sıva, dış duvarlar ise 180*18 mm'lik ahşap kaplamadır. Kat genelinde döşeme ve tavan kaplamaları ahşaptır. Birinci katın temiz kat yüksekliği 3.68 m'dir.

Döşeme kirişlerinin üstüne ve altına kaplama yapılmıştır. Tavan kaplamalarının üstüne pasalı çitlerle göbekler oluşturulmuştur. Duvar ve tavan birleşim ara kesit noktasına 8,5 cm yükseklik ve eninde olan iç ve dış bükey kıvrımları olan koltuk altı kaplaması yapılmıştır. Koltuk altı profilinin 23 cm altında 2 cm kalınlığında oval ahşap profil kullanılmıştır.

Resim 4.66 Ahşap döşeme kirişleri ve 125*12,5 cm ahşap döşeme kaplamaları

Resim 4.67 Ahşap döşeme kirişleri ve 125*12,5 cm ahşap döşeme kaplamaları

Resim 4.68 Ahşap tavan kaplamalarına örnek

İki kat boyunca devam eden ahşap karkas, yapı içinde bağdadi sıvayla, dışarıda ise ahşap malzeme ile kaplanmıştır. Zemin ve birinci kat seviyesini döşeme hizasında ayıran 7.5 cm en ve boyda olan iç ve dış bükey kıvrımlı profille ayrılmıştır. Profilin üstü 45° açılı ahşap elemanla gönye bitirilmiştir.

Resim 4.69 Kat silmesi detay görünüşü

4.2 Köşk Genelinde Meydana Gelen Bozulmalar

Çizelge 4.1 Köşk genelindeki iç mekan bozulmaları

Çizelge 4.2 Köşk genelinde cephelerde meydana gelen bozulmalar

Resim 4.70 Ön cephe görünüş

Resim 4.71 Sol yan cephe görünüş

Resim 4.72 Sağ yan cephe grniş

4.3 Restitüsyonlar

19. yy yapısı olduğu bilinen ahşap köşk, geniş arazi üzerine kurulmuştur. Sayfiye özelliğini uzun zaman korumuş olan bölgedeki ahşap köşk; kültür, mimari ve gelenekleri yeni nesillere aktarması sebebiyle yitirilmemesi gereken nadir kültür varlıklarından biridir. Sedad H. Eldem'in tanımladığı Türk evi orta sofalı plan tipine de örnek olması sebebiyle plan özelliklerine restorasyon sırasında da dikkat edilmeli ve bozmayacak işlev verilmelidir.

Köşk ile ilgili restitüsyon çalışmalarında en önemli belge yapının kendisi olmuştur. Yapının geçmişi hakkında herhangi bir fotoğraf mevcut değildir. Bu olumsuzluk yapının restitüsyon edilmesine engel teşkil etmemektedir. Mevcut hali itibariyle yapıya ait bir çok detay okunabilmektedir. Dış cephede ve iç hacimlerde tezyinat, bezeme gibi özel detayların olmaması restitüsyon çalışmasını kolaylaştırdı.

BK02'ye bahçeden giriş kapısı, yapının ana giriş kapısı esas alınarak tamamlandı. Mevcut duvar boşluğundan kapının çift kanatlı olduğunu anladık. Giriş kapısından da görüldüğü gibi yapıda kullanılan kapılar ahşap ve tablalı kapıdır. BK01 no'lu odaya giriş kapısının yerinde, tek kapı kanadı durmaktadır. Bu kapı orijinal olmayıp sonraki dönemlerde takılmıştır. Kapının boşluğundan çift kanatlı olduğu anlaşılmaktadır. Kapı ahşap, çift kanatlı ve tablalı olarak tamamlanmıştır.

Bodrum kattan zemin kata ulaşan mozaik merdiven basamaklarının, bittiği noktada orijinalinde bir kapı olduğunu yerdeki izlerden anladık. Merdivenin 8. basamağından itibaren başlayan pencerenin varlığını gelişigüzel çakılmış ahşap elemanlardan anladık (Resim 4.73).

Resim 4.73 Bodrum kattan çıkış merdiven evindeki pencere boşluğunun mevcut durumu

ZK04, ZK05 ve ZK06 hariç zemin kat odalarının hepsinde, kapı boşluklarından oda kapılarının çift kanatlı olduğunu anladık. Yer yer mevcut olan kasa, pervaz çıtaları kapı restitüsyonunda yardımcı oldu. Kapılar üç tablalı olarak tamamlanmıştır.

Resim 4.74 Mevcut tablalı kapı görünüşü

Ana giriş kapısı ahşap, üç tablalı ve çift kanatlıdır. Açılır kanatların üstünde 65*128 cm ebadında sabit bir bölümü vardır. Çevredeki dönem yapıları incelendiği zaman kapılarda açılır kanatın sağır, üst sabit bölümlerin camla geçildiği tespit edilmiştir (Resim 4.75, 4.76). Köşkteki, giriş kapısının sabit kısmı incelendiği zaman herhangi bir ara dikmeye rastlamadık. Dolayısıyla üst kısmın tek camla geçilmesine karar verilmiştir.

Resim 4.75 Dönem yapılarından bir örnek

Resim 4.76 Dönem yapılarından bir örnek

Yapı içindeki ahşap merdiven korkuluklarının restitüsyonunda, mevcut korkuluk elemanlarından yararlanıldı. Basamağa tespit edildiği noktaların mevcut olması, genel modülasyonu oluşturmada yardımcı olmuştur. Korkuluğun 40 cm'lik alt kısmının halihazırda var oluşu ve ZK05 no'lu wc duvarında korkuluğun üst kısmının bulunuşu korkuluğun restitüsyonunu kolaylaştırmıştır (Şekil 4.1).

Resim 4.77 Merdiven ahşap korkuluğu

-1.75 m kotundan +0.00 kotuna çıkış için kullanılan çift kollu mermer merdivenin demir korkulukları tamamlandı (Şekil 4.2). Basamaklara korkuluk tespit yerinin, ferforje olmasıyla özgün halinde korkuluk malzemesinin ferforje olduğu düşünülmüştür (Resim 4.24). Dönem yapıların korkuluk tiplerinin incelenmesinin sonrasında ferforje tip detayını oluşturduk (Resim 4.78).

Resim 4.78 Dönem yapılarından bir örnek

Yapının dış cephe elemanlarındaki eksikler ve bozulmalar, mevcut parçalar sayesinde tamamlanabilmektedir.

Saçak alını, koltuk altı ve kat silmesi profilleri mevcut parçalardan şablon oluşturularak eksik kısımlar tamamlanabilir durumdadır.

Mevcut duvar boşluklarından pencere ve kapılara ait tamamlamalar yapılarak çizime aktarılmıştır. Giyotin pencere detaylarının tam olarak kaybolmaması eksik olan yerlerde tamamlamada yardımcı olmuştur (Resim 4.79). Pencere ve kapı pervazları orijinaline uygun olarak çizime aktarıldı.

Resim 4.79 Giyotin pencere

4.4 Koruma-Restorasyon Sorunları ve Önerileri

4.4.1 Yapının Korunması Gerekli Değerleri, Temel Koruma Yaklaşımı

Türk evi genel çizgilerini taşıyan, orta sofalı geleneksel bir yapıdır. Türk evinde plan, odaların bir sofa çevresine dizilmesiyle oluşur. Oda; biçimi, büyüklüğü, nitelikleri pek az değişken bir yaşama birimidir. Odalar arası alan diyebileceğimiz sofa ise, her özelliğiyle değişkendir. Bu yüzden ev tipini sofa belirler:

- Dış sofalı plan
- İç ve orta sofalı plan

Kentlerin kalabalıklaşması, arsanın küçülmesi ve değer kazanması daha içe dönük ve sıkışık planlamaları gerektirmiştir. Daha rahat yaşama biçiminin arzulanması, tozdan, soğuktan kaçılması, sofa alanını da her zaman kullanma ihtiyacı bu tipin kullanma ihtiyacını doğurmuştur. Bir başka görüşe göre orta sofalı plan tipi, Orta Asya'dan beri kullanılan bir tip olup Anadolu Türk mimarisinde daha çok medrese, cami, köşk gibi yapı türlerinde uygulanmışken 18. yy'den itibaren önce kentlerde yönetici evlerinde sonra da çevresinde

tekrar uygulama alanı bulmuş bir ev tipidir. İç sofalı tipte bir yönde, orta sofalı tipte ise genellikle birbirine dik iki yönde simetri görülür (Günay, 1999, s.59-66).

Konut inşaatının ticaret malı haline gelmediği dönemlerde ahşap karkas sistem insan sağlığı açısından da üstünlüklerinin olması, kolay imalat olanağı ve deprem gibi doğa olaylarını mas etmesi sebebiyle daha çok tercih edilen yapım sistemiydi (Çeçener, 2005/8, s.12). Yaşam şartlarının değişmesi, teknolojik gelişmeler betonarme yapım sistemini daha cazip hale getirmiştir. Yangın ve deprem faktörlerinden dolayı binalarını kaybeden halk yeni yapım sistemlerine yönelmiştir. Yangınların tehdidinden bunalan halk kagir yapım sistemini ahşap sisteme göre tercih ettiyse de 20. yy'le beraber betonarme sistem yoğunlukla kullanılır hale gelmiştir.

İstanbul'a göçün hızlanması, konut ihtiyacını karşılamak için yapılan yüksek yapılar, zamanın büyük bahçeli ahşap köşklerinin yerlerini almaya başlamıştır. Bu yok oluş gün geçtikçe hızlanmıştır. Bize düşen görev ise günümüze kadar gelebilmiş olan bu kültür varlıklarımızı koruyabilmek ve olabildiğince orijinal yapısını bozmadan, günümüz teknolojisini ilave ederek restorasyonunu * yapmak, yeni fonksiyon vermek ve onların yaşamasını sağlamaktır (Tam, 1996, s.238-239).

Konut ölçeğinde ahşap bina, sanıldığı gibi aksine, aynı büyüklükte ve aynı konfor standartlarında betonarme yapıdan daha pahalı bir seçim değildir. Üstelik güzel bir organizasyonla çok daha kısa bir sürede tamamlanabilmektedir. Ahşap binaya günümüz bütün konforlarını getirmek mümkündür. Artık ıslak mekanlarda çinko kaplamak zorunluluğu yoktur. Seramik döşeme, fayans kaplı duvar yapılabilir. Çok güvenli elektrik donanımı döşenebilir. Çağımızda, itfaiye teşkilatının olması bir yana, yangına karşı evimizde araç-gereç bulundurulabilir. Malzeme aynı zamanda mimari yaratıcılık açısından da kolay işlenmektedir (Çeçener, 2005/8, s.12).

Projesini oluşturduğumuz ahşap köşk, orta sofalı plan özelliklerini yansıtmaması, konumu bakımından inşa edildiği dönemin mimari aynası olup; korunma kararlarının uygulanması safhasında hassasiyet gerekmektedir.

Harman tuğla ve yığma moloz taş örgü sistemi, ahşap cephe ve iç mekan kaplamaları, giyotin pencereleri, kat silmesi, saçak profilleri, saçak altı profilleri, ahşap karkas sistemi, tablalı giriş

* Bir yapıyı restore etmek demek, onu korumak, onarmak veya yeniden yapmak değil, belirli bir zamanda hiç varolmadığı şekliyle tam bitmiş bir yapı haline getirmek demektir (Erder, 1975, s.251).

kapısı, çift kollu giriş merdiveni gibi yapı elemanlarıyla korunması gerekli geleneksel bir yapıdır.

Ahşabın iç mekanda kullanım örnekleri: ahşap döşeme kaplaması, ahşap tavan kaplaması, ahşap karkas sistem elemanları, giyotin pencere elemanları (kasa, kanat, pervaz v.b.), tablalı kapıları, kapı pervazları, ahşap merdiven elemanları ve ahşap balon korkuluklar ile özellikli bir yapıdır.

Yapının iç ve dış mimari değerleri göz önünde bulundurarak, yapının koruma altına alınması için gerekli tedbirleri belirleyip, yapılacak müdahaleleri sıralamak gerekmektedir:

- Yapıya ait envanter temini
- Yapının rölöve çizimlerinin yapılması
- Analitik rölöve ile bozulma ve değişikliklerin tespit edilmesi
- Yapının restitüsyon çalışmasının yapılması
- Koruma ve restorasyon kararlarının oluşturulması
- Restorasyon projesinin oluşturulması

Yukarıdaki sıra takip edilerek hazırlanan program sonucunda yapıda uygulamaya geçilmelidir. Yapısal müdahaleler yeni bina yapım sırası takip edilerek temel seviyesinden başlamalıdır. Kagir beden duvarlarının üstünden bina askıya alınıp, temel ve bodrum kattaki sorunlar çözülmelidir. Yapının restorasyon sürecinde doğa olaylarından zarar görmemesi için geçici bir çatki kurulmalıdır. Askıya alınan yapının beden duvarlarına bakım ve onarım yapılır. Statik açıdan deneyler yapıldıktan sonra zayıf kısımlarında güçlendirme yapılmalıdır.

Yapı genelinde ise mimari özellikleri kaybolmamış olan bölümlerin eksik olan kısımları aynı malzeme ile tamamlanmalı, kullanılabilir haldekiler sağlaştırılmalıdır. Varlığını sadece bazı veriler sayesinde anlayabildiğimiz bölümlerde ise veriler iyi analiz edilip orijinaline uygun çözümlere yönlendirilmelidir. Hatalı olan ve tekrar edilmesi muhtemel olan detaylarda orijinali esas alınmalıdır. Günümüz şartlarında kullanımının sorun teşkil etmemesi için sıhhi ve elektrik tesisatı, iklimlendirme, ısıtma, soğutma sistemleri orijinal yapıya zarar vermeyecek şekilde özenle uzmanlarının verecekleri kararlar doğrultusunda uygulanmalıdır.

4.4.2 Yapının Özgün İşlevi, Verilebilecek Yeni İşlevler ve Sorunları; İrdeleme

İstanbul'un tepe noktalarından birisine, Küçük Çamlıca'da inşa edilmiş olması yapının sayfiye köşkü olduğunu; konut olarak kullanıldığını doğrulamaktadır. Kütüphane araştırmaları sırasında, semtin ilkbahar mevsimiyle hareketlendiğini, semt sakinlerinin devlet adamları ve toplumda itibar sahibi fertler olduklarını öğrendik. Köşk sahipleri sadece konut yapmayla kalmayıp büyük araziler üzerine kendi adlarına koruluklarda oluşturmuşlardır. Uzun yıllardan beri yapının boş olması sebebiyle her türlü olumsuz müdahaleye açık haldedir.

Yapının güncel durumundan, döneme ait mimari özellikleri ve yaşam tarzı hakkında bilgiler edinebildik. Bu kültür varlığını koruyup, düzenli bakım ve onarımlarla uzun seneler var olmasını sağlamamız gerekmektedir. Koruma kararları alınıp, restorasyon sonrasında yapıya yeni işlev verip yapıyı kullanılabilir hale getirmemiz gerekmektedir. Kullanılabilir olması yapının yaşamasını ve yaşatmasını sağlayacaktır.

Köşke, çevredeki yapıların fonksiyonları ve konumu göz önüne alındığında restoran, eğitim merkezi gibi işlevler verilebilir. Restoran olması ticari artıları olan bir tercih olsa da fazla sirkülasyon yapıyı yoracaktır. Ayrıca işlevi gereği iç mimari kurgusunda değişiklik yapılması gerekecek ve sorunlar doğuracağı ihtimali düşünüldüğünden vazgeçilmiştir.

Yapının orijinal işlevinin konut olması ve bölgede büyük bahçeler içinde konut yerleşmesinin yoğunlukta olması, güncel işlevinin konut olması düşüncesini daha kabul edilebilir kılmıştır.

Bodrum kat yapı hizmetlisi için ayrılacaktır. Hizmetli mekana BK02'den girecek, BK01 ve BK03'e geçebilecektir. BK01 no'lu oda hizmetliye ait banyo mekanı olarak kullanılacaktır. BK03'ten merdivenlerle üst katlara ulaşılabilir. Üst katlardan bağımsız olması için basamakların bittiği noktaya kapı konulacaktır. BK03 merdiven boşluğundaki pencereden ışık alacaktır.

Zemin katta ZK03 no'lu mekandan yapıya giriş yapılacaktır. Giriş mekanının tam karşısındaki ahşap merdiven korkulukları orijinaline uygun olarak tamamlanacaktır. ZK01, ZK02 ve ZK08 no'lu mekanlar oda olarak restore edilecektir. ZK07 no'lu oda köşkün mutfağı olacak ve ZK06 no'lu oda kiler olarak kullanılacaktır. ZK05 no'lu mekan ise wc olarak tefriş edilecektir. ZK04'ten bahçeye mevcut kapı boşluğundan çıkış verilecektir.

Birinci katta 1K03 no'lu orta sofa korunacak, diğer odalara dağılım buradan yapılacaktır. 1K01 no'lu oda ebeveyn yatak odası olacak, 1K02 no'lu oda ebeveyne ait dinlenme ve giyinme odası olarak düzenlenecektir. 1K05 ebeveyne ait banyo, 1K06 depo, 1K07 ise köşke ait büyük banyo olarak düzenlenecektir. Mevcut halinde 1K07 içinde ufak ufak mekanlar

varken restorasyonda onları taşıyıcı duvar olmamaları sebebiyle yıkılmasının uygun olacağını düşündük. 1K09 ve 1K04 no'lu odalar yatak odası veya kullanıcının ihtiyaçları doğrultusunda kullanılabilir kupon mekan olarak bırakılacaktır.

Köşkün çevre duvarları elden geçecek, mevcut ağaçlar korunacak, çalılar temizlenecektir. Gerekliğinde oturulup, dinlenebilecek bahçe düzeni sağlanacaktır.

4.4.3 Restorasyon Teknolojisi Seçimi

Köşkün daha fazla zarar görmemesi için acilen restorasyon çalışmalarına başlanmalı ve yapı koruma altına alınmalıdır.

Öncelikli olarak bodrum kagir duvarlarını sağlamlaştırmak ve ahşap karkasın değişmesi gereken elemanlarının değiştirilmesi için yapı taban seviyesinden askıya alınmalıdır. Askı kurulurken duvarlar iki taraftan desteklenmeli, gerekli olan dikme ve payandalar değiştirilmeli, cephe kaplamalarında da sökme ve değiştirme yapılmalıdır.

Tamamen kullanılmayacak olan taşıyıcı elemanlar değiştirilmeli, kısmi onarım ve takviyelerle düzelecek olanların bakımı yapılmalıdır. Mevcut ve yeni kullanılacak ahşap elemanlar böcek ve mantar tahribatına karşı emprenye edilmelidir.

Döşemelerdeki ahşap kirişlerin onarılmasında birçok yöntem uygulanmaktadır. Bunlardan bazıları cam elyaf ve reçine uygulaması gibi ürünlerle, bazıları çelik levha veya putrel destekleriyle, bazıları ise çürüyen kiriş ucunun yeni ahşap ile değiştirilmesiyle uygulanır. Cam elyaf ve reçine uygulaması olan beta yönteminde;

- Öncelikle kirişin en uçtaki çürümüş kısmı kesilir ve bu kısma mantar ve böceklere karşı koruyucular uygulanır (Şekil 4.3-A).
- Kirişin alt kısmında 28mm çapında 20 derecelik açı ile delikler delinir (Şekil 4.3-B).
- Bu deliklere 20mm çapında cam lifi çubuklar sokulur (Şekil 4.3-C).
- Kalıba alınan kiriş ucuna epoksi reçine dökülür. Epoksi reçinenin cam lifi çubuklarının etrafındaki boşluklara girmesi sağlanmalıdır (Şekil 4.3-D).

Bu yöntemde kullanılan iki çeşit reçinenin biri güçlendirmek, diğeri ise ahşaptaki bozulmaları önlemek içindir.

Bir diğeri yöntem: Çürüyen kiriş ucunun yeni ahşap ile değiştirilmesinde, çürüyen kiriş ucu kesilir ve yeni kiriş parçası alıştırılır. Eski ve yeni kiriş parçaları epoksi reçine ve paslanmaz civatalar yardımıyla birleştirilir. Avantajı, kirişi yerinden sökmeden onarılmasıdır (Şekil 4.4).

Çelik putrel yardımıyla sağlamlaştırmada ise; çürüyen kiriş ucu kesildikten sonra, kimyasal koruyucularla kuvvetlendirilir. Kirişin boyutuna uygun putrel seçilir ve uygun boyutta kesilerek paslanmaz çelik cıvatalarla ahşap kirişe bağlanır (Şekil 4.5).

Kirişlerin ortasında oluşan kırılma ve bel vermeyi gidermek için kirişin üzerine delikler açılarak, kirişin altına çekmeye çalışan bir levha, kirişin üzerine ise basınca çalışan bir levha konur ve delikler geçirilen cıvatalarla sıkıştırılır (Şekil 4.6).

Şekil 4.3 Beta yöntemi (Tam, 1996)

Şekil 4.4 Çürüyen kiriş ucunun yeni ahşap ile değiştirilmesi (Tam, 1996)

Şekil 4.5 Çelik putrel yardımıyla kiriş ucunun sağlamlaştırılması (Tam, 1996)

Şekil 4.6 Bel vermiş kirişin çelik levhalarla sağlamlaştırılması (Tam, 1996)

Ahşap yapıların uzun süre ayakta kalması için koruyucu tedbirler alınmalıdır:

- Mantar ve böceklere etkin, insana, evcil hayvanlar ve bitkilere zararlı olmaması gereklidir.
- Kolaylıkla uygulanabilmeli ve ahşaba işleme özelliği olmalıdır.
- Kalıcı ve kokusuz olmalıdır.
- Yangın tehlikesi yaratmamalıdır.
- Ahşabın doğal görünümünü bozmamalı, uygulamadan sonra ahşabın boyanması ve verniklenmesini engelleyici özellikte olmamalıdır.
- Besin maddelerini etkilememeli, kimyasal yapısı dengeli olmalıdır.
- Metal ve plastik yapı elemanlarına zarar vermemelidir.
- Ekonomik olmalı ve kolay sağlanabilmelidir (Tam, 1996, s.246-254).

Bodrum kagir beden duvarlarında temel seviyesine kadar açılarak tespitler yapılmalıdır. Zemin suyunun duvarları etkileme durumu, duvarların taşıyıcılık değerleri tespit edilmelidir. Bu değerler sonucunda gerekirse perde duvarlarla temele destek verilmesi gerekebilir.

Dış yüzde çimento bazlı sıva temizlenmelidir. Uygun yöntemin seçimin için mümkün olduğu kadar çok sayıda ve çeşitte analiz ve testler yapılmalıdır. Özellikle de kimyasal yöntemlerin kullanılması gereken durumlarda uygulama süresinin ölçülmesi oldukça önemlidir. Bazı durumlarda iki veya daha fazla temizleme yöntemi birleştirilerek uygulama yapılabilir:

- Atomize su püskürtme yöntemi
- Absorblayıcı kil ve kağıt hamurları
- Temizleyici jeller
- İyon değiştirici reçineler
- Mekanik (kontrollü kumlama, ultrasonik temizleyiciler, spatül, bistürü ile yapılan temizlikler gibi) yöntemlerdir.

Ayrıca son zamanlarda pahalı ve kullanım alanı kısıtlı olan lazer yöntemiyle temizleme uygulamaları da yapılmaktadır. Yapıştırılması ve doldurulması gereken kısımlarda yapıştırıcı maddelerde aranması gerekenler:

- İyi tutunma
- Dayanıklılık
- Hacim değiştirmeme veya az oranda hacim değiştirme
- Elastiklik ve bazı özel durumlarda bükülmezlik
- Mekanik özelliklerinin taşla benzer olması gibi niteliklerdir(Binan,2003).

Duvara üzerinde kauçuk olan ahşap levha, kriko yardımıyla sıvaya bastırılır ve kalkmış olan sıva yerine itilir. Sıva ile kagir duvar arasındaki kopmuş olan bağı Paraloid B72 akrilik reçine şırınga edilerek sağlanlaştırılır. Çinko veya bakır rondela sıvaya gömülür ve sıva onarımı tamamlanmış olur (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 Duvar yüzeyinden ayrılmış kireç harçlı sıvanın onarımı (Tam, 1996)

Yapıdaki taşıyıcı ahşap elemanlara uygulanacak restorasyon tekniklerinden sonra yapısal (pencere, kapı, kaplama v.b.) ahşapların bakım-onarım ve koruma tekniklerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Ahşap onarımları yağışsız ve sıcak havalarda yapılmalıdır. Onarımlarda öncelikle, boya ve astar, elektrikli sıcak hava üfleyicilerle sökülmelidir. Boya sökümü sonrasında ahşap kuruması için bırakılır. Kuruyan ahşap üzerine koruyucu madde, tüm birleşim noktaları ve çatlaklar girecek biçimde fırça ile sürülür. Birkaç gün beklenerek koruyucu maddenin kuruması sağlanır. Kanatlarda sarkmalar olmuşsa L şeklinde köşe levhaları vidalanır ve köşeler sağlamlaştırılır. Cam macunu yenilenir ve doğrama boyanır. Çürümüş bölümlerin dışında kalan sağlam kısımlarda kir ve is tabakası temizlenecek ve temizlenen yüzeylerdeki boşluk ve çatlaklar macun+tahta talaşı veya derin çatlaklarda sentetik reçine+tahta talaşı doldurulacaktır (Tam, 1996).

Yapıda böceklenmenin önemli bir sorun haline geldiği aşikardır. Acilen haşere ve böceklere karşı önlem alınması gerekmektedir. Böceklerin pek çoğu erişkin olmadan ahşabın dışına çıkmaz; ancak yüzeydeki uçma delikleri, ahşap içindeki tüneller, kurt tozları, pencerelerde ölü böcek kalıntıları ve çekiçle vurulunca boş bir ses duyulmasıyla anlaşılırken yapıda ahşap elemanların üzerinde aşikar görünmekte (Günay, 2002).

Resim 4.80 Binadan böcek ve mantarlı bir bölge

Katlarda bağdadi sıvaların restorasyonun yapılması gerekmektedir. Çatlaklarla beraber dökülmeler olması sebebiyle dökülen kısımlar, sağlam kısma kadar açılır. Bağdadi arasında kalan sıvalar temizlenir. Bağdadi elden geçirilerek, çatlak ve çürük olanları değiştirilir, paslanıp kopmuş çiviler yenilenir, zayıf bağlantılar yeniden çivilenir. Bu bölgeye istenirse ayrıca sıva teli de uygulanabilir. Daha sonra mevcut sıvanın her katı basamaklandırılarak yeni sıva ile kaynaşması sağlanır. Eski sıvanın kalınlıklarına uygun olarak iki veya üç kat sıva yapılarak onarım bitirilir (Günay, 2002).

Döşeme ve tavan kaplamalarında da bazı bölümlerde eksikler, mevcut kısımlarında ise şişme ve çürümeler başlamıştır. Kaplamaların kullanılabilir durumda olanları kullanılmalı, sağlamlaştırılmalı, bozuk kullanılamayacak durumda olanlar yeni ahşap elemanlarla tamamlanmalıdır.

Yapı genelindeki kapı ve pencere doğramaları mevcut detaylardan yaralanılarak orijinal haline uygun bir şekilde tamamlanmalıdır. Kullanılabilir nitelikte olan kısımları kullanılmalı, sağlamlaştırılmalı, kullanılamayacak durumda olanlar yeni ahşap elemanlarla tamamlanmalıdır. Kapı ebatları mevcut duvar boşluklarına uyularak tek veya çift kanatlı, ahşap ve tablalı olmalıdır.

Ahşap iç mekan merdiveninde, basamaklardan oynayanlar elden geçirilecek sorunlu olanlara müdahale edilmelidir. Korkulukların modülasyonu, yerindeki biçimlenme dikkate alınarak tamamlanmalıdır.

Yapıya giriş merdiveninde, mermer basamakların temizliği yapılmalı ve eksik korkuluklar tamamlanmalıdır. Araştırmalar sonucu restitüsyonu ferforje olması gereken korkuluklar takılmalıdır.

Çatı arası, bazen ahşap kaplamada veya uzun çivilerde yoğuşan sudan dolayı sorunludur. Eğer çatı arası iyi yalıtılmış ise, yeterli bir havalandırma sağlamak bu sorunu çözer. Ahşap çatılarda kiremit altı kaplaması altında, merteklerin arasına veya altına iyi bir ısı yalıtımı yapılmalı, ayrıca çatı arası havalandırılmalıdır. Ancak o zamanda çatı arasında kalan havanın saçak içine girerek orada yoğuşması söz konusu olur. Önlem olarak, havalandırma saçak altından yapılmalıdır (Günay, 2002). Çatı karkasının elden geçmesi ve yalıtımın yapılması gerekmektedir. Yeni çatıyla birlikte derelerde biriken sular yapıdan sağlıklı bir şekilde uzaklaştırılmalıdır.

Köşkün yeni kullanımı sırasında bazı tesisat açısından yenilikler yapılması gerekmektedir:

- Çatı suyunun yapıdan uzaklaştırılması
- Köşk temeli çevresinde drenaj sistemi yapılması
- Doğalgaz kombi sistemin döşenmesi
- Elektrik ve kalorifer tesisatı yalıtımlı olarak strüktür içinden geçirilmelidir
- Kalorifer boruları zarar vermemesi için bakır borular tercih edilmelidir
- Çatı arası ve dış duvarlarda ısı yalıtımı yapılmalı
- Wc tesisatlarının sıhhileştirilmesi
- Yangın için ahşap elemanlara koruyucu sürülmesidir.

5. SONUÇ

Tez konumuz olan tarihi çevre; Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı kentsel değişim sürecinin hızlı seyrettiği; İstanbul alt bölgelerinden bazılarıdır. Bu çalışmada da değişim olgusunun aslında; sosyal, psikolojik, kültürel, politik, ekonomik, felsefe gibi etmenleri bir arada barındıran makro ölçekten, mikro ölçeğe uzanan bir süreç bütünü olduğu doğrulanmıştır. Bu faktörler de dönüşüm aktörleri arası iletişim; kent yenilenmesi sorunları ve çözüm önerileri, alt yapısı ve günümüz yasa taslakları ışığında koruma kararlarının bir an önce alınıp hayata geçirilmesi gerektiği kararını bir kez daha doğrulamıştır. Aksi takdirde var olan kültür varlıkları da yok olmaya yüz tutup, kaybolacaktır. Biz de örnek teşkil etmesi amacıyla Çamlıca Tepesi'nde harap bir ahşap köşk seçtik.

İstanbul'un tepe noktalarından birisine, Küçük Çamlıca'da inşa edilmiş olan köşk; Suphi Paşa Korusu'na bitişiktir. Köşk sayfiye köşkü ve konut olarak kullanılmıştır. Kaynaklardan semtin ilkbahar mevsimiyle hareketlendiğini öğreniyoruz. Semt sakinlerinin, devlet adamları ve toplumda itibar sahibi fertler olduklarını çevredeki tarihsel yapıların sahiplerini araştırdıkça öğrendik. Köşk sahipleri sadece konut inşa etmeyle kalmayıp büyük araziler üzerine kendi adlarına koruluklar da oluşturmuşlardır. Bunlardan biri de köşke bitişikteki Suphi Paşa Korusu'dur. Köşk uzun yıllardan beri boş olması sebebiyle, her türlü olumsuz müdahaleye maruz kalmıştır.

Yapının halihazır durumuna bakarak, inşa edildiği döneme ait mimari özellikler ve yaşam tarzı hakkında bilgi edinebiliyoruz. Bu kültür varlığını koruyup, düzenli bakım ve onarımlarla uzun seneler var olmasını sağlamamız gerekmektedir. Koruma kararları alınıp, restorasyon sonrası yeni işlev verip; yapıyı kullanılabilir hale getirmemiz gerekmektedir. Kullanılır olması yapının yaşamasını ve yaşatmasını sağlayacaktır.

Köşke, çevredeki yapıların fonksiyonları ve köşkün konumu göz önüne alındığında; konut haricinde verilecek işlevlerin sebep olacağı yoğun sirkülasyon yapıyı yoracaktır. Ayrıca işlevi gereği iç mimari kurgusunda değişiklik yapmak gerekecektir. Bu uygulamaların sorunlar doğuracağı ihtimali düşünüldüğünden işlev konut olarak tercih edilmiş, yapıya koruma projesi hazırlanmıştır.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z., (1999), Tarihi Çevre Koruma, Yapı Endüstri Merkezi A. Ş. , İstanbul.
- Aktüre, S., (1978), 19. Yüzyıl Sonunda Anadolu Kenti Mekansal Yapı Çözümlemesi, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliği, Ankara.
- Arlı, H., (1993), “Altunizade Külliyesi”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 1:230-232.
- Aysu, Ç., (1993), “Çamlıca”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 2:464-469.
- Ayverdi, S., (2003), İki Aşına, Kubbealtı Dizgi Merkezi Özel Matbaası, İstanbul.
- Baltacıoğlu, T., (1993), “Altunizade”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 1:229-230.
- Baltacıoğlu, T., (1993), “Bağlarbaşı”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 1:533-534.
- Batur, A., (1993), “Adile Sultan Kasrı”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 2:83-84.
- Binan, C., (2003), Restorasyon Teknolojisi 2 Dersi Notları, İstanbul.
- Çelebi, R., (1994), Yapı Elemanları, Repar Matbaacılık, İstanbul.
- Çeçener, H. B., (2005), “Korunması Gerekli Ahşap Binaları Yıkılım mı?”, Mimarlar Mektup, 8:12.
- Dostoğlu, N. T. ve Oral, E. Ö., (1999), “Bir Osmanlı Başkenti Olarak Bursa'nın Tanzimattan Cumhuriyet'e Fiziksel Değişim Süreci”, Osmanlı Mimarlığı'nın 7 Yüzyılı “Uluslarüstü Bir Miras”, 221-229.
- Eldem, S. H., (1984), Türk Evi Osmanlı Dönemi, Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş., İstanbul.
- Eldem, S. H., (1994), Boğaziçi Yalıları Anadolu Yakası II, Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş., İstanbul.
- Erdem, A., (1999), “Göynük Kentinde Geleneksel Dokunun Değişim Nedenleri/Kent Planlama ve Koruma Çabaları”, Osmanlı Mimarlığı'nın 7 Yüzyılı “Uluslarüstü Bir Miras”, 320-326.
- Erder, C., (1975), Tarihi Çevre Bilinci, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayın No.24, Ankara.
- Gülersoy, Ç., (1982), Çamlıca'dan Bakışlar, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul.
- Günay, R., (1999), Türk Ev geleneği ve Safranbolu Evleri, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Günay, R., (2002), Geleneksel Ahşap Yapılar Sorunları ve Çözüm Yolları, Birsan Yayınevi, İstanbul.
- Gündüz, S., Kulu, H. ve Bakır, İ., (2001), Bodrum Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı Raporu, Antalya.
- Haşkan, M. N., (2001), Yüzyıllar Boyunca Üsküdar, Üsküdar Belediyesi Üsküdar Araştırmaları Merkezi Yayını, İstanbul.
- Hisar, A. Ş., (Tarih yok), Çamlıca'daki Eniştemiz, Hilmi Kitapevi Yayını, İstanbul.
- İleri, S., (1993), “Edebiyatta Çamlıca”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 2:465.
- İncedayı, D., (2004), “Kentsel Dönüşüm Kavramı Üzerine”, Mimar.ist, 12:60-61.
- Koçu, R. E. ve Akbay, M. A., (1959), İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul Ansiklopedisi ve

Neşriyat Kollektif Şirketi, İstanbul.

Konyalı, İ. H., (1976), Abideleri ve Kitabeleriyle Üsküdar Tarihi, Türkiye Yeşilay Cemiyeti Yayınları, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul.

Kuban, D., (2001), Türkiye’de Kentsel Koruma, Tarih Vakfı Yayınları 116, İstanbul.

Yazarı yok, (2005), “Yıpranan Kent Dokularının Yenilenmesi, Korunması Ve Kullanılması Hakkında Kanun Tasarısı”, TMMOB Mimarlar Odası Haber Bülteni, 104: 13.

Mutlu, B., (1996), Mimarlık Tarihi, Mengitan Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi, İstanbul.

Özdemir, D., (2003), “Yeniden Canlandırma Projelerinde Kültür, Turizm ve Emlak Piyasaları Üzerine Kurulu Stratejilerin Başarı(sızlık) Koşulların İncelenmesi”, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildirileri 385, İstanbul.

Özsen, G. ve Yamantürk, E., (1991), Taşıyıcı Sistem Tasarımı, Birsen Yayınevi, İstanbul.

Pilehvarian, N. K., Urfaloğlu, N. ve Yazıcıoğlu, L., (2000), Osmanlı Başkenti İstanbul’da Çeşmeler, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

Seçkin, N., (2003), Geleneksel Yapım Teknikleri 1 Ders Notları, İstanbul.

Şakar, M., (1999), Son Değişikliklere Göre Hazırlanmış İmar Mevzuatı, 3194 No’lu İmar Kanunu, RG. No:18749, Beta Basım Yay., İstanbul.

Şener, H. ve Yıldız, D., (2000), "Dünden Bugüne Koşuyolu", Mimarlık Dergisi 291, 2: 26-37.

Tam, J., (1996), İstanbul Kozyatağı Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü Tarihsel Gelişimi, Koruma Sorun ve Öneriler, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış).

Tezcan, E. Ö., (1999), Özgün Çevrelerde Tarihi Ve Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği Ve Yeni Binaların Kent Kimliği Kentsel Süreklilik Üzerindeki Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış).

Uluengin, F., Uluengin, B. ve Uluengin, M. B., (2001), Osmanlı Anıt Mimarisinde Klasik Yapı Detayları, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

Yücesoy, L., (1998), Temeller, Duvarlar, Döşemeler, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

INTERNET KAYNAKLARI

[1] www.uskudarim.com

[2] www.uskudar.gov.tr/dinimerkezler

[3] www.ibb.gov.tr

[4] www.arkitera.com/diyalog/ihsanbilgin

[5] www.arsiv.hurriyetim.com.tr/istanbul/turk/99/07/29

[6] www.desender.sitemynet.com

[7] www.sabah.com.tr/2004/05/06

EKLER

Ek 1	Çamlıca'da Ahşap Köşkün Rölöve Projesi
Pafta 01	Vaziyet Planı Rölövesi 1/500
Pafta 02	Vaziyet Planı Rölövesi 1/200
Pafta 03	Bodrum ve Zemin Kat Planları 1/50
Pafta 04	1.Kat Planı ve Bodrum Kat Döşeme Planı 1/50
Pafta 05	Zemin Kat ve 1.Kat Döşeme Planları 1/50
Pafta 06	A-A ve B-B Kesiti 1/50
Pafta 07	Sol Yan ve Arka Görünüş 1/50
Pafta 08	Ön ve Sağ Yan Görünüş 1/50
Pafta 09	Çatı Planı ve Bodrum Kat Tavan Planı 1/50
Pafta 10	Zemin ve 1. Kat Tavan Planı 1/50
Pafta 11	Kısmi A-A Kesiti ve Ön Görünüş 1/20
Pafta 12	Kısmi Zemin ve 1.Kat Planları 1/20
Pafta 13	Zemin ve 1.Kat Döşeme Sistem Detayı 1/10
Pafta 14	Yapı Detayları (Farklı Ölçeklerde)
Pafta 15	Yapı Detayları (Farklı Ölçeklerde)

Ek 2	Çamlıca'da Ahşap Köşkün Restitüsyon Projesi
Pafta 01	Vaziyet Planı Rölövesi 1/500
Pafta 02	Vaziyet Planı Rölövesi 1/200
Pafta 03	Bodrum ve Zemin Kat Planları 1/50
Pafta 04	1.Kat Planı ve Bodrum Kat Döşeme Planı 1/50
Pafta 05	Zemin Kat ve 1.Kat Döşeme Planları 1/50
Pafta 06	A-A ve B-B Kesiti 1/50
Pafta 07	Sol Yan ve Arka Görünüş 1/50
Pafta 08	Ön ve Sağ Yan Görünüş 1/50
Pafta 09	Çatı Planı ve Bodrum Kat Tavan Planı 1/50
Pafta 10	Zemin ve 1. Kat Tavan Planı 1/50
Pafta 11	Kısmi A-A Kesiti ve Ön Görünüş 1/20
Pafta 12	Kısmi Zemin ve 1.Kat Planları 1/20
Pafta 13	Yapı Detayları (Farklı Ölçeklerde)
Pafta 14	Yapı Detayları (Farklı Ölçeklerde)
Pafta 15	Yapı Detayları (Farklı Ölçeklerde)
Pafta 16	Yapı Detayları (Farklı Ölçeklerde)

Ek 3	Çamlıca'da Ahşap Köşkün Rölöve Projesi
Pafta 01	Vaziyet Planı Rölövesi 1/500
Pafta 02	Vaziyet Planı Rölövesi 1/200
Pafta 03	Bodrum ve Zemin Kat Planları 1/50
Pafta 04	1.Kat Planı ve Bodrum Kat Döşeme Planı 1/50
Pafta 05	Zemin Kat ve 1.Kat Döşeme Planları 1/50
Pafta 06	A-A ve B-B Kesiti 1/50
Pafta 07	Sol Yan ve Arka Görünüş 1/50
Pafta 08	Ön ve Sağ Yan Görünüş 1/50
Pafta 09	Çatı Planı ve Bodrum Kat Tavan Planı 1/50
Pafta 10	Zemin ve 1. Kat Tavan Planı 1/50
Pafta 11	Kısmi A-A Kesiti ve Ön Görünüş 1/20
Pafta 12	Kısmi Zemin ve 1.Kat Planları 1/20
Pafta 13	Yapı Detayları (Farklı Ölçeklerde)
Pafta 14	Yapı Detayları (Farklı Ölçeklerde)

Pafta 15 Yapı Detayları (Farklı Ölçeklerde)
Pafta 16 Yapı Detayları (Farklı Ölçeklerde)

Ek 4 Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı Tarihsel Çevresi Sivil Yapı Envanter Fişleri
Ek 5 Çamlıca-Altunizade-Bağlarbaşı Tarihsel Çevresi Dini Yapı Envanter Fişleri